

Nr 88.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; given Stockholms slott den 8 februari 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—17:o hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam B. Norup.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, anför.

Till behandling föreligga vissa förslag angående försäljningar av kronoegendomar m. m., vilka synas böra föranleda framställning till riksdagen. Jag torde nu få upptaga dessa frågor. Innan jag ingår närmare på de olika försäljningsärendena vill jag emellertid först beröra vissa spörsmål av mera allmän räckvidd.

Jag torde då först få erinra om att Kungl. Maj:t i en den 22 december 1950 avlåten proposition nr 15 till 1951 års riksdag föreslog riksdagen att medgiva försäljning av vissa i propositionen närmare angivna kronoegendomar m. m. I sitt utlåtande över propositionen (nr 38/1951) uttalade riksdagens jordbruksutskott, att de saluvärden, som åsatts egendomarna, i flera fall syntes

vara väl låga i förhållande till egendomarnas verkliga värden. Vid övervägande av frågan, hur saluvärderingen bäst borde företagas, hade utskottet funnit, att det kunde ifrågasättas huruvida icke de för värderingsförfarandet gällande bestämmelserna borde omprövas. Utskottet vore emellertid icke berett att för det dåvarande förorda någon lösning av frågan men hade velat fästa uppmärksamheten på förhållandet för att erforderliga åtgärder måtte kunna vidtagas. I anslutning till detta uttalande och under förmenande att de föreslagna köpeskillingarna vore för låga, hemställde utskottets majoritet, att riksdagen måtte avslå propositionen så vitt avsåge fem av försäljningsärendena. Vid propositionens behandling inom riksdagen biföll första kammaren Kungl. Maj:ts förslag, under det att andra kammaren godkände utskottets hemställan. Dessa fem försäljningsfrågor förföllo alltså för 1951 års session.

I samband med framläggande av förslag om försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹ i Östergötlands län, till vilken fråga jag återkommer (punkt 1) har *domänstyrelsen* (skr. 27/11 1951) meddelat, att styrelsen med anledning av vad som inom riksdagen förekommit vid behandlingen av nämnda proposition vidtagit vissa åtgärder till utrönande av möjligheterna att åstadkomma ett värderingsförfarande, som på ett säkrare sätt än för närvarande kunde åskådliggöra det riktiga värdet av en egendom och medföra större enhetlighet vid värderingarna. Förevarande fråga hade sålunda varit ett av överläggningsämnen vid ett under november månad 1951 hållet möte med rikets domänintendenter. Den påbörjade undersökningen i ämnet borde emellertid icke hindra, att sådana försäljningsfrågor, beträffande vilka så vitt kunde bedömas anledning till erinran icke föreläge, skulle upptagas till avgörande. Styrelsen har ock i anslutning härtill underställt vissa sådana ärenden Kungl. Maj:ts prövning.

Domänstyrelsen har sedermera — i samband med framläggande av förslag om försäljning av kronoegendomen Skärstad 3¹ i Östergötlands län, till vilken fråga jag jämväl återkommer (punkt 2) — upptagit frågan om de grunder, som framdeles böra tillämpas vid värdering och disposition av arrendelediga kronoegendomar.

Styrelsen berör därvid först vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 38/1951 anfört om att de saluvärden, som åsatts kronoegendomar, i vissa fall syntes vara väl låga i förhållande till egendomarnas verkliga värden. Styrelsen anför härom följande.

En starkt bidragande orsak till att saluvärdena vid tiden för riksdagsbehandlingen av då föreliggande fastighetsförsäljningsärenden tedde sig låga i förhållande till då gällande priser i marknaden torde vara den efter värderingen inträffade snabba uppgången i prisnivån. Med den omständliga och tidskrävande handläggning, som kronofastigheternas försäljning måste undergå, uppstå givetvis svårigheter att följa dylika språngvis skeende förändringar i konjunkturerna. Vid tiden för försäljningsfrågornas avlåtande till Kungl. Maj:t år 1950 kunde den utveckling, som därefter ägt rum, icke förutses. De försäljningsförslag, som upprättats under år 1951, ha anpassats

efter den högre prisnivån. Av de 19 fastigheter, som nu undergått saluvärdering, ha emellertid endast i 11 fall värdena godkänts av vederbörande arrendator. I övriga 8 fall har ett inköp av fastigheten avböjts och begäran framställts att få bli kvar som arrendator. Sist nämnda fastigheter göras nu till föremål för förnyad utarrendering, och kommer med hänsyn till det vid dem föreliggande byggnadsbehovet domänverkets byggnadskonto att ytterligare belastas.

Vad angår de uppskattade saluvärdena vid försäljning med hembud för arrendator bör vidare uppmärksammas bestämmelsen i 4 § kungörelsen den 22 juni 1945 (nr 386) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av 1945 års försäljningsförfordning, vilken bestämmelse lyder: »Har vid försäljning efter hembud nyttjanderättshavaren eller föregående nyttjanderättshavare, vars rätt övergått å denne, genom större överbyggnadsarbete eller annan förbättring utöver sådan, för vilken jordägaren jämlikt lagen om nyttjanderätt till fast egendom är skyldig ersätta nyttjanderättshavaren, väsentligen höjt egendomens värde, må skäligen avdrag ske å saluvärdet i den mån nyttjanderättshavaren icke genom den nytta han dragit av anläggningen eller annorledes kan anses gottgjord för sin nödiga kostnad.» Vid värdering för försäljning till arrendator göres avdrag icke blott i överensstämmelse med bestämmelsen i fråga utan även för förbättring, som jordägaren enligt nyttjanderättslagen är skyldig gälda. Då dylika förhållanden oftast föreligga vid egendomarna, blir följaktligen dessa saluvärden icke jämförbara med den allmänna marknadens priser.

I detta sammanhang vill styrelsen erinra om att styrelsens jordbruksförvaltning åren 1945 och 1946 varit föremål för granskning av statens sakrevision. Revisionen besökte för ändamålet ett antal kronoegendomar, däribland Slättåkra nr 9 i Jönköpings län. Vid detta tillfälle förklarade sig revisionen anse, att erforderliga byggnadsarbeten icke blott å egendomens ladugård utan även å mangårdsbyggnaden skulle bli så omfattande och dyrbara att de icke borde komma till utförande. I stället syntes en försäljning av egendomen böra genomföras. Enlig sakrevisionens mening borde, hellre än att kronan skulle bekosta dyrbara nybyggnader, saluvärdet sänkas till ett sådant läge att arrendatorn kunde godtaga detsamma. Om arrendatorn till billigt pris kunde förvärva salulotten, skulle han vara i stånd att verkställa behöfliga nybyggnader till betydligt lägre pris, därigenom att han själv kunde utföra en väsentlig del av arbetet (jfr prop. 171/1946 p. 4). Denna princip vid bedömningen av saluvärdena har styrelsen följt såväl före som efter det sakrevisionen gjorde sitt berörda uttalande, och riksdagen har till och med år 1950 utan erinran godkänt dylika förslag. År 1951 uppstodo inom riksdagen skilda uppfattningar på denna punkt i det att första kammaren fortfarande godkände principen men andra kammaren underkände densamma. Härtill torde den samtidigt inträffande starka prishöjningen på jordbruksfastigheter ha bidragit. Enligt styrelsens uppfattning hade det säkerligen varit fördelaktigare för statsverket att i de åtta fallen, där arrendatorn nu icke velat betala det av uppskattningsnämnden beräknade salupriset, undersöka möjligheterna att något sänka detta och såmedelst underlätta en försäljning i stället för att draga på sig ytterligare stora byggnadskostnader.

Domänstyrelsen erinrar vidare om att den, såsom redan förut nämnts, undersöker vad som kan göras för att åstadkomma en säkrare och mera enhetlig värdering vid försäljning. Styrelsen uttalar att det vill förefalla som om förfarandet fungerar ganska tillfredsställande under normala och stabila tider. Om tendensen i den snabba prisutvecklingen fortfar, kan det där-

emot, på grund av omgången och tidsutdräkten vid handläggningen, understundom möta svårigheter att städse hålla värdet i nivå med förhållandet vid köpets avslutande. För att i någon mån råda bot härpå och med hänsyn särskilt till utvecklingen på virkesmarknaden har styrelsen i de förslag, som under hösten 1951 avlåtits till Kungl. Maj:t, när skäl därtill förelegat, låtit omvärdera skogsmark och skog. Därvid har skog, som utan vidare kan avverkas och realiseras i marknaden, undantagits från försäljningen för att senare i samband med försäljningens genomförande antingen erbjudas arrendatorn till då rådande dagspris eller avverkas i domänverkets regi.

Härjämte berör domänstyrelsen frågan, i vilken utsträckning kronoegendomar, då fråga om försäljning uppkommer, böra utbjudas i allmänna marknaden. Styrelsen anför härom.

Vid försäljning av kronoegendom under 1920-talet föreskrev statsmakterna, att egendom skulle, där hembuds rätt ansåges böra tillerkännas arrendatorn, säljas antingen till arrendatorn för den beräknade köpeskillingen eller, därest arrendatorn icke begagnade sig av medgivandet att förvärva egendomen, å offentlig auktion till den högstbjudande. Efter antagandet av förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. har större hänsyn tagits till arrendatorns intressen. Det har sålunda ansetts att, om arrendatorn icke ville förvärva egendomen på de uppskattade villkoren men i stället önskade fortfarande arrendera denna, egendomen borde ånyo utarrenderas. Mot bakgrunden av den diskussion, som förekommit vid 1951 års riksdag, bör övervägas en återgång till det försäljningsförfarande, som tillämpades tidigare. Den nu gällande försäljningsförordningen av den 25 maj 1945 lägger intet hinder mot en sådan ordning. Under rådande konjunkturer torde man kunna räkna med att egendom vid utbud i allmänna marknaden kommer att betinga saluvärdet och i många fall ett icke oväsentligt pris därutöver. Skälig hänsyn finge emellertid tagas till förhållandena i de enskilda fallen. Rimligen borde sålunda en arrendator, då han själv eller före honom hans släkt brukat egendomen under lång tid, icke tvingas att antingen betala köpeskillingen eller också tävla om denna i öppna marknaden. Enligt 1929 års försäljningsförordning (9 §) förelåg icke rätt till hembud vid försäljning av kronoegendom med mindre arrendatorn själv eller hans släkt före honom under minst tio år i följd innehaft egendomen.

Styrelsen kommer hädanefter att vid prövning av de särskilda försäljningsförslagen överväga, huruvida icke egendom bör utbjudas i allmänna marknaden, om arrendatorn innehaft egendom endast under sådan kortare tid och efter av staten lämnat hembud icke velat begagna sig av förköpsrätten. Saluvärdet bör då ökas med dels det belopp kronan har att gälda arrendatorn för förbättring enligt nyttjanderättslagen dels ock det belopp, som skäligen bör tillerkännas honom för annat större förbättringsarbete.

I en den 1 februari 1952 dagtecknad skrivelse har *domänstyrelsen* härjämte — i anslutning till ett ärende angående försäljning av skogsmark från kronoparken Nösslingehöjden i Hallands län, till vilket jag återkommer längre fram (punkt 10) — upptagit frågan om befogenhet för domänstyrelsen att under vissa förutsättningar ändra upprättade kontraktsförslag, därest så skulle befinnas motiverat med hänsyn till nedgång i virkespriserna.

Domänstyrelsen har i sagda skrivelse erinrat om att styrelsen den 1 december 1951 underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om försäljning av vissa områden av kronoparken Nösslingehöjden i Nösslinge socken, Hallands län, däribland en lott till ägaren av Körshult Lilla 1², Sven Johan Larsson. Enligt vad styrelsen nu uppger har Larsson i skrivelse till styrelsen den 29 januari 1952 meddelat, att han med hänsyn till den prissänkning, som inträffat på virkesprodukter, icke vore villig att betala den köpeskillning för lotten, som domänstyrelsen föreslagit och han tidigare godkänt. Domänstyrelsen anför med anledning av skrivelsen att vid värderingen av lotten förfarit så att på lotten verkställt en utstämpling med rödfärg (s. k. klappalättstämpling) av den skog, som kunde uttagas omedelbart. Denna skog hade värderats efter 1951/52 års förslagspris, under det att övrig del av den växande skogen värderats efter på vanligt sätt beräknade medelpris, vilka icke påverkats av den hösten 1951 inträffade prishöjningen. Efter värderingstillfället har, framhåller styrelsen, inträffat en viss sänkning av virkespriserna. Styrelsen finner det icke möjligt att nu avgöra, om ytterligare förändringar i prisläget komma att ske intill den tidpunkt då försäljningarna, efter det Kungl. Maj:t och riksdagen fattat beslut, kunna slutföras. Om den skedda prissänkningen blir bestående eller ytterligare prissänkningar inträffa, är det emellertid att förvänta att det kan bli svårt att till de köpeskillningar, som angivits i kontraktsförslagen, genomföra försäljningen av såväl ifrågavarande lott som övriga på enahanda sätt värderade skogsområden. En möjlighet att övervinna dessa svårigheter synes vara att klappalättstämplingarna undantagas och att domänstyrelsen bemyndigas att träffa överenskommelse med köparna om försäljning av detta virke till de dagspriser, som gälla vid försäljningstillfället. Därest köparna icke önska förvärva stämplingsposten, kan denna helt undantagas och köpeskillningen minskas med värdet av denna.

Domänstyrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att i samtliga ärenden, vilka äro avsedda att underställas riksdagens prövning, verkställa sådan ändring i upprättade kontraktsförslag att utförd klappalättstämpling undantages vid köpet och hembjudes köparen till det vid försäljningstillfället gällande dagspriset.

Departementschefen.

Innan jag ingår på de aktuella försäljningsärendena torde jag i korthet få ange min ståndpunkt till de mera allmänna frågor, som domänstyrelsen berört. Jag vill då först framhålla vikten av att de saluvärderingar, som läggas till grund för behandlingen av försäljningsärendena, skola företagas efter enhetliga grunder och på ett sådant sätt att de så säkert som möjligt ge uttryck för fastigheternas verkliga värde. Jag finner det därför tillfredsställande, att domänstyrelsen nu ägnat särskild uppmärksamhet åt denna fråga, och förutsätter att styrelsen även i fortsättningen kommer att noga följa densamma.

Oavsett vad som göres i nu angivna hänseende kvarstår emellertid i tider med starka prisfluktuationer svårigheten att avgöra, i vad mån man skall taga hänsyn till ett prisläge, om vars långvarighet inga som helst slutsatser kunna dragas. För min del finner jag det fullt befogat, att värderingen skall baseras på det aktuella prisläget, då det är fråga om tillgångar, som kunna och böra realiseras snabbt, exempelvis skog, som lämpligen kan avverkas omedelbart. I övriga fall synes det däremot motiverat att saluvärderingen skall ske under hänsynstagande till det allmänna prisläget under en någon längre tidsrymd. Med bland andra de utgångspunkter som nu angivits har jag i huvudsak ej funnit anledning till erinran mot de värderingsgrunder, vilka tillämpats i de försäljningsärenden som nu föreligga till behandling.

En tillämpning av dessa värderingsgrunder beträffande avverkningsmoggen skog kan emellertid, på sätt domänstyrelsen framhållit i sin skrivelse den 1 februari 1952, medföra vissa svårigheter i händelse virkespriserna skulle falla mellan den tidpunkt, då värderingen gjordes, och den tidpunkt, då köpet skall avslutas. Den utväg att undvika dessa svårigheter, som styrelsen föreslagit, synes ge möjlighet att i skälig utsträckning beakta köparnas intressen. Domänstyrelsen torde därför böra äga befogenhet att i sådana fall, där Kungl. Maj:t eller riksdagen medgivit försäljning av kronoegendom, jämka de fastställda försäljningsvillkoren på sätt angives i nyssnämnda skrivelse. Vid behandlingen av de frågor om försäljning av kronoegendomar, som jag i det följande skall behandla, förutsätter jag att dylik möjlighet till jämkning skall föreligga.

Med anledning av vad domänstyrelsen anført angående eventuellt vidgad tillämpning av förfarandet med utbudande av kronoegendomar på offentlig auktion vill jag framhålla, att det enligt min uppfattning är önskvärt att den praxis som, på sätt domänstyrelsen anført, tillämpats efter antagandet av förordningen nr 176/1929, alltjämt skall följas, såvida ej speciella skäl föranleda till annat.

Vad härefter angår de föreliggande försäljningsärendena torde jag få anföra följande.

1:o.

Jäleby 1^a i Östergötlands län.

Domänstyrelsen (skr. 27/11 1951) hemställer, att kronoegendomen förra korpralsbostället 1 mantal Jäleby 1^a i Gistads socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Gösta Pettersson.

Om egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 20 kilometer från Linköping och 4 kilometer från Gistads järnvägsstation, är till den 14 mars 1952 utarrenderad mot en årlig avgäld av 1 700 kronor. Ägorna äro utlagda i ett skifte. De innehålla 50,1 hektar, därav 27,6 hektar tomt och åker, 12,8 hektar äng och betesmark, 8 hektar skogsmark och 1,7 hektar impediment. Åkern utgöres i huvudsak av mullfattig lera och i övrigt av mullhaltig lera av tämligen god beskaffenhet. Egendomen drives för närvarande kreaturlös.

Byggnadsbeståndet är i mindre gott skick. Arbetarbostad saknas. Ett antal mindre byggnader och den elektriska anläggningen tillhöra arrendatorn. Elektriska ledningar, tillhörande Norsholmstraktens elektriska distributionsförening och Forsaströms kraftaktiebolag, äro framdragna över ägor-na. Egendomen har del i Kumlaåns vattenavledningsföretag år 1951.

Taxeringsvärdet utgör 46 800 kronor, därav 43 700 kronor jordbruksvärde och 3 100 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 2 december 1948 icke funnit skäl föreligga att behålla egendomen i statens ägo utan föreslagit försäljning av densamma. Saluvärdet har uppskattats till 74 400 kronor, därav 11 200 kronor för skogsmark och skog enligt en av revirförvaltaren verkställd och av domänstyrelsen fastställd värdering.

Domänintendenten har meddelat att mark från egendomen icke erfordras för komplettering av angränsande jordbruk.

Lantbruksnämnden har instämt häri samt vidare meddelat, att arrendatorn Pettersson, vilken för närvarande icke är ägare av någon jordbruksfastighet, synes kunna erhålla förvärvstillstånd beträffande egendomen.

Efter erhållen del av försäljningsförslaget har *arrendatorn* först förklarat sig icke vara villig inköpa egendomen, även om det uppskattade saluvärdet kommer att sänkas med 10 procent. Han har emellertid sedermera i skrivelse till domänstyrelsen den 27 februari 1951 anhållit att få köpa egendomen för uppskattningsvärdet, 74 400 kronor. *Domänintendenten* har funnit anbudet böra godtagas med hänsyn dels till att egendomen efter saluvärderingen i december 1948 blivit delaktig i förut nämnda vattenavledningsföretag till en kostnad av 16 766 kronor, vartill statsbidrag beräknats utgå med 5 500 kronor, och dels till att kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten stigit högst betydligt efter uppskattningsstillfället.

På föranledande av domänstyrelsen har domänintendenten sedermera i skrivelse den 18 november 1951 föreslagit förhöjning av köpeskillingen till 84 000 kronor. Vid skrivelsen har fogats en av arrendatorn avgiven förklaring att han önskar köpa egendomen för sagda köpeskillning.

Domänstyrelsen har icke funnit anledning till erinran mot det av domänintendenten föreslagna förhöjda saluvärdet. Styrelsen meddelar vidare, att egendomen icke upptagits i förteckning över kronoegendomar, som av särskilda skäl ansetts böra behållas i kronans ägo. Då arrendatorn Pettersson brukat egendomen sedan år 1944 och den dessförinnan innehafts av hans fader och farfader sedan år 1892 förordar styrelsen att egendomen säljes till arrendatorn för 84 000 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsens mening ske under följande villkor.

Egendomen överlåtes i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast domänverket tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen. Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och arrendatorn, dock med undantag av eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter, skola anses vara reglerade genom försäljningen. Köparen skall svara för på egendomen belöpande annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag. Innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska

ledningarna förbehållas rätt att behålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur. I övrigt skola bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Departementschefen.

Jag biträder försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Jäleby 1¹ i Gistads socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator Gösta Pettersson för en köpeskilling av 84 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

2:o.

Skärstad 3¹ i Östergötlands län.

Domänstyrelsen (skr. 17/1 1952) hemställer, att kronoegendomen förra korpralsbostället 1/2 mantal Skärstad 3¹ i Aska (Varvs) socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Karl Erik Varverud.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 7 km från Motala och 3,5 km från Varvs järnvägsstation, är till den 14 mars 1953 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1950/51 utgick med 3 067 kronor. Ågorna äro utlagda i ett skifte innehållande 48,5 hektar, därav 27 hektar tomt, trädgård och åker, 8,5 hektar äng och betesmark, 12,7 hektar skogsmark och 0,3 hektar impediment. Åkerjorden är till större delen av mindre god beskaffenhet. Av åkerjorden bestå 3,5 hektar av mullhaltig lera, 7,5 hektar av mullhaltig syrsand, 9 hektar av sandjord och 6 hektar av dyjord. Omkring 23 hektar äro täckdikade. Till egendomen hör andel i byallmänning (samfällt grustag om cirka 2 hektar). Av egendomens mark har till Motala stad mot en engångsersättning av 50 kronor upplåtits ett område om ca 100 m² som vändplats för vägmaskiner.

Byggnadsbeståndet är i huvudsak i gott skick. Boningshuset är ombyggt år 1947 för ca 26 000 kronor. Ekonomibyggnaderna äro medelgoda. Vissa anläggningar i boningshuset ha bekostats av arrendatorn. Denne äger den elektriska anläggningen å egendomen, en potatiskällare samt yttre vattenledningar till boningshuset och ladugården. Svartådalens elektriska distributionsförening och Motala ströms kraftaktiebolag ha elektriska ledningar framdragna över ågorna.

Taxeringsvärdet utgör 54 500 kronor, därav 46 800 kronor jordbruksvärde och 7 700 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 23 oktober 1951 uttalat, att anledning icke föreligger att behålla egendomen i kronans ägo. Saluvärdet har uppskattats till 90 600 kronor, därav 64 100 kronor för in-

ägorna, 500 kronor för andelen i byallmänningen och 26 000 kronor för skogsmark och skog enligt en av domänstyrelsen den 24 september 1951 fastställd värdering. Nämnden har föreslagit att egendomen, som brukats och väl hävdats av arrendatorn sedan år 1942 samt dessförinnan av hans fader och farfader sedan år 1893, skall säljas med optionsrätt för arrendatorn.

Lantbruksnämnden har icke funnit något att erinra mot egendomens försäljning till arrendatorn.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha lämnat försäljningsförslaget utan erinran.

Arrendatorn har förklarat sig godkänna det föreslagna saluvärdet.

Domänstyrelsen har med hänsyn till åkerjordens mindre goda beskaffenhet icke funnit anledning till erinran mot det uppskattade saluvärdet. Enligt vad styrelsen meddelat har egendomen icke upptagits i förteckning över kronoegendomar, som ansetts böra bevaras i kronans ägo. Försäljningen bör enligt styrelsen ske under i huvudsak samma villkor, som under föregående punkt föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1^a, samt därutöver följande.

Motala stad förbehålles rätt att utan ersättning nyttja å egendomens mark befintlig vändplats om ca 100 m².

Det skall åligga Varverud såsom ägare av egendomen att gentemot vattenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2^a i Motala stad lämna medgivanden och ikläda sig förpliktelser av följande innehåll. Vattenfallsstyrelsen skall äga rätt att kostnadsfritt för all framtid häva en över egendomen framdragen elektrisk ledning. Mot att ersätta skada som därav må uppkomma äger styrelsen att borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar; dessa skola sedan såsom tillhörande markägaren tillvaratagas av denne. Vattenfallsstyrelsens personal skall äga obehindrat tillträde till egendomen för ledningens tillsyn, underhåll och reparation. Till säkerhet för nämnda rättigheter må inteckning meddelas i egendomen. Intill dess sådan inteckning meddelats skall ägaren av egendomen vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll.

Departementschefen.

Jag tillstyrker domänstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Skärstad 3^a i Aska socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator Karl Erik Varverud för en köpeskilling av 90 600 kronor kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

3:o.

Krakstad Östergård 3¹ i Östergötlands län.

Domänstyrelsen (skr. 27/11 1951) hemställer, att kronoegendomen förra mönsterskrivarebostället 1 mantal Krakstad Östergård 3¹ i Hogstads socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Ivar Andersson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 7 kilometer från Mjölby och 1 kilometer från Hogstads järnvägsstation, är till den 14 mars 1952 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1951/52 utgår med 2 100 kronor. Ägorna äro utlagda i tre skiften, hemskiftet, utskiftet och skogsskiftet. Sammanlagda arealen utgör 58,6 hektar, därav 21,5 hektar tomt, trädgård och åker, 16,3 hektar äng och betesmark, 19,1 hektar skogsmark och 1,7 hektar impediment. Åkern på hemskiftet utgöres av mull- och grushaltig lera.

Byggnadsbeståndet är medelmåttigt. Ett antal mindre byggnader, vattenledningar och den elektriska anläggningen tillhöra arrendatorn. Motala kraftverk och Krakstads elektriska distributionsförening ha elektriska ledningar framdragna över ägorna. Egendomen har del i Torp—Krakstads dikningsföretag av år 1924 samt i Göstrings häradsallmänning, varifrån under de senaste tio åren erhållits en utdelning av 10 kubikmeter virke per år.

Taxeringsvärdet utgör 53 100 kronor, därav 46 800 kronor jordbruksvärde och 6 300 kronor skogsvärde.

Domänintendenten har framhållit bland annat, att egendomens arrondering är dålig med ett längsta avstånd av 4,4 kilometer mellan skiftena. Enligt hans mening bör den del av utskiftet, som består av ägofigurerna nr 36—56 å en av förste lantmätaren Joh. Er. Linder år 1907 över egendomen upprättad karta, avstås till egendomen Lilla Ljuna m. fl. (ägare Axel Junaeus) i utbyte mot jord intill södra gränsen mot hemskiftet. Vid försäljningen bör köparen tillförbindas att senast fem år från tillträdet till ägaren av det ofullständiga jordbruket Fridhem till av uppskattningsnämnden bestämt pris avstå den åkerjord om 3,19 hektar av skogsskiftet, som motsvaras av ägofiguren nr 80 å kartan. I yttrande den 3 november 1948 har *lantbruksnämnden* instämt i vad domänintendenten anfört och därvid framhållit lämpligheten av att det av den sistnämnde föreslagna ägoutbytet genomföres innan försäljningen kommer till stånd.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 3 november 1950 förklarat anledning icke föreligga att behålla egendomen i kronans ägo samt vidare meddelat att förenämnde Junaeus icke önskar medverka till ägoutbytet, enär han därvid mot avhändande av åkerjord skulle erhålla endast betesmark. Vid sådant förhållande bör enligt nämnden bytet icke komma till stånd. Nämnden har uppskattat saluvärdet till 97 000 kronor. Därvid har den bättre delen av åkern värderats efter 3 000 kronor per hektar. Skogsmark och skog har enligt särskild av domänstyrelsen den 6 oktober 1950 fastställd värdering upptagits till 27 700 kronor. Bland försäljningsvillkoren har nämnden föreslagit, att köparen skall förbindas att senast fem år från tillträdesdagen mot en köpeskilling av 1 920 kronor till ägaren av lägenheten

Fridhem, Karl Forsberg, avstå den åkerjord, som utgör ägofiguren nr 80 å kartan, under förutsättning att Forsberg även erhåller tillskottsjord från fastigheten Stora Gullstigen (ägare Axel Junaeus) och Krakstad litt. C (ägare Hugo Jonsson). Då arrendatorn brukat egendomen sedan år 1924 och väl hävdad densamma samt egendomen dessförinnan innehafts av arrendatorns fader sedan år 1890, har nämnden tillstyrkt optionsrätt för arrendatorn vid försäljningen.

Arrendatorn Andersson har den 20 november 1950 förklarat sig villig inköpa egendomen för 97 000 kronor på föreslagna villkor.

Lantbruksnämnden har i förnyat yttrande den 12 december 1950 meddelat, att arrendatorn, som förut icke äger någon jordbruksfastighet, synes kunna erhålla förvärvstillstånd till egendomen samt att nämnden icke har något att invända mot försäljningen trots att det i nämndens tidigare yttrande föreslagna ägoutbytet mot Lilla Ljuna icke kommer till stånd.

Domänstyrelsen har låtit omvärdera egendomens skogsmark och skog samt genom beslut den 12 oktober 1951 med hänsyn till gällande dagspriser fastställt värdet därå till 37 400 kronor. Mot det egendomen i övrigt åsatta värdet har styrelsen icke funnit anledning till annan erinran än att till det samma bör läggas kapitaliserade värdet av utdelningen från Göstrings hä-radsallmänning, vilket värde styrelsen beräknat till 2 000 kronor. Med iakttagande härav skulle saluvärdet uppgå till 109 000 kronor. Styrelsen upp-lyser att arrendatorn förklarat sig godkänna detta värde. Styrelsen förmåler vidare att, enligt vad domänintendenten under hand meddelat, det av upp-skattningsnämnden föreslagna försäljningsvillkoret beträffande ägofiguren nr 80 varit avsett att innebära, att förenämnde Forsberg skulle ha fem år på sig att bestämma, om han önskade köpa marken i fråga. Under denna tid skulle Forsberg kunna få besked, huruvida han kunde erhålla den jord från Junaeus och Jonssons fastigheter, som erfordras för att lägenheten Frid-hem skall bli ett bärkraftigt jordbruk. Enligt styrelsens mening saknar emel-tertill det av nämnden i detta hänseende föreslagna villkoret rättsverkan och bör därför utgå. Styrelsen tillstyrker, att egendomen säljes till arrendatorn Andersson för en köpeskillning av 109 000 kronor. Vid försäljningen böra en-ligt styrelsens mening föreskrivas samma villkor, som under punkt 1 före-slagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹, samt därutöver föl-jande.

Det skall åligga Andersson såsom ägare av egendomen att gentemot vat-tenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2³ i Vinner-stads socken lämna medgivanden och ikläda sig förpliktelser av följande in-nehåll. Vattenfallsstyrelsen skall äga att kostnadsfritt för all framtid hava en över egendomen framdragen elektrisk ledning. Mot att ersätta skada, som därav må uppkomma, äger styrelsen att borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar. Dessa skola sedan såsom till-hörande markägaren tillvaratagas av denne. Vattenfallsstyrelsens personal skall äga obehindrat tillträde till egendomen för ledningens tillsyn, under-håll och reparation. Till säkerhet för nämnda rättigheter må inteckning meddelas i egendomen. Intill dess sådan inteckning meddelats skall ägaren

av egendomen vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll.

Departementschefen.

Försäljningsförslaget föranleder icke någon erinran från min sida, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Krakstad Östergård 3¹ i Hogstads socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator Ivar Andersson för en köpeskillning av 109 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

4:o.

Högby 4¹ i Östergötlands län.

Domänstyrelsen (skr. 15/12 1951) hemställer, att kronoegendomen förra korpralsbostället 1 mantal Högby 4¹ i Vreta Klosters socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Erik Johansson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 14 kilometer från Linköping och 1 kilometer från Vreta Klosters järnvägsstation, är till den 14 mars 1952 utarrenderad mot en årlig avgäld av 2 061 kronor. Ägorna äro utlagda i ett skifte och innehålla 41,2 hektar, därav 35,4 hektar tomt, trädgård och åker, 5 hektar äng och betesmark samt 0,8 hektar impediment. Av åkerjorden består 16 hektar av godartad mullrik lera medan återstoden, som lider av torka, utgöres av klapperstensjord på kalkbergsgrund.

Byggnadsbeståndet är medelgott. Det bör dock kompletteras med maskinhall och traktorgarage. Vidare bör manbyggnaden moderniseras om fem år. Ett antal mindre byggnader och byggnadsdelar samt den elektriska anläggningen tillhöra arrendatorn. Elektriska ledningar, tillhörande Linköpings elektriska kraft- och belysningsaktiebolag, äro framdragna över ägorna. Egendomen har del i Sjögestads-Glanstads dikningsföretag år 1946. Å egendomen belöpande andel i kostnaden för företaget, 1 964 kronor 16 öre, har erlagts av arrendatorn. Till egendomen hör andel i Gullbergs häradsallmänning, varifrån under åren 1940—50 erhållits en årlig utdelning av 32 kronor.

Taxeringsvärdet utgör 57 000 kronor jordbruksvärde.

Enligt *uppskattningsnämnden* föreligger icke någon anledning att behålla egendomen i kronans ägo. Nämnden har erinrat att egendomen jämte ytterligare två kronoegendomar ifrågasatts skola nyttjas som bytesobjekt därest socknens prästgård skulle tagas i anspråk som statlig försöksgård. Saluvärdet har uppskattats till 90 231 kronor, därav 530 kronor för andelen i häradsallmänningen. Nämnden har slutligen meddelat att arrendatorn innehaft egendomen sedan år 1932 samt att den dessförinnan arrenderats av hans fader och farfader sedan år 1871. Nämnden har vid sådant förhållande tillstyrkt hembuds rätt för arrendatorn vid försäljningen.

Lantbruksämnden har icke haft något att erinra mot försäljning av egendomen.

Domänstyrelsen har vidkommande den av uppskattningsnämnden berörda frågan om inrättande av en försöksgård i Vreta Klosters socken hänvisat till vad 1949 års försöksgårdskommitté därutinnan anfört i sitt den 20 december 1949 avgivna betänkande med förslag till det statliga försöksgårdssystemets utbyggnad (prop. nr 76/1950). Styrelsen säger sig under hand ha inhämtat, att försöksgården i fråga icke torde komma till stånd inom överskådlig tid. Med hänsyn härtill och då förevarande kronoegendom ifrågasatts endast som eventuellt bytesobjekt, anser styrelsen försöksgårdsprojektet icke böra hindra, att arrendatorn nu beredes tillfälle förvärva den gamla släktgården. Mot saluvärdet har styrelsen icke haft annat att erinra än att detsamma bör höjas till 91 000 kronor med hänsyn till att andelen i häradsallmanningen torde vara för lågt uppskattad. Arrendatorn har på förfrågan av styrelsen förklarat sig villig inköpa egendomen till det sålunda förhöjda saluvärdet. Enligt uppgift är arrendatorn icke ägare av jordbruksfastighet. Försäljningen bör enligt styrelsens förslag ske på enahanda villkor, som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1^a.

Departementschefen.

Även jag biträder försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Högby 4^a i Vreta Klosters socken, Östergötlands län, må säljas till egendomens arrendator Erik Johansson för en köpeskilling av 91 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

5:o.

Upplanda kronogård 3^a och Upplanda 6^a i Jönköpings län.

Domänstyrelsen (skr. 21/12 1951) hemställer, att huvudgården av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Upplanda Kronogård 3^a och $\frac{2}{4}$ mantal Upplanda 6^a i Vetlanda stad och Vetlanda socken, Jönköpings län, skall säljas till egendomens arrendator Erik Karlander.

Om egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen är belägen å ömse sidor om Emån, omkring 5 kilometer från Vetlanda stads centrum. Ursprungligen innehöll egendomen en areal av 363,43 hektar. Från densamma har emellertid genom avstyckning, avsöndring eller expropriation fränskilts tillhoppa 61,54 hektar, därav till Vetlanda stad försålts 54,20 hektar (prop. nr 32/1950 p. 6). Återstående arealen utgör sålunda 301,89 hektar. Från denna har genom avstyckningsförrättning år 1951 fränskilts huvudgården med en areal av 123,50 hektar. Återstoden om 178,39 hektar utgör i ett sammanhängande skifte produktiv skogsmark, som är avsedd att även i fortsättningen bilda särskild skogsfastighet med natur av kronopark. Av huvudgårdens areal, 123,50 hektar, utgöra 38,30 hektar åker, 9,40 hektar äng, 15 hektar betesmark, 51,70 hektar produk-

tiv skogsmark och 9,10 hektar impediment. Huvuddelen av inägorna med åbyggnaderna är belägen inom staden. Av åkerarealen består cirka 26 hektar av god eller medelgod sandmylla på alv-, sand- eller grusbotten, medan återstoden av åkern jämte ängen utgöres av intill Emån liggande, tidvis översvämmade marker. Omkring 3 hektar av åkern är täckdikad. Huvudgården ligger i sambruk med Getinge gård, som tillhör arrendatorns moder.

Byggnadsbeståndet, med undantag av ladugården, logen och stallet, har om- eller nybyggt åren 1943—1944. Ladugården är i dåligt skick och i behov av snar ombyggnad. Ett antal mindre hus, två silostorn, en borrarbrunn och vissa kompletteringar av den elektriska anläggningen tillhöra arrendatorn. Elektriska ledningar, tillhörande Vetlanda stad, äro framdragna över ägorna.

Taxeringsvärdet utgör 78 700 kronor jordbruksvärde inom staden och 8 500 kronor jordbruksvärde inom landskommunen. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Uppskattningsnämnden har meddelat att huvudgården, som nu är försedd med övertaliga hus, saluvärderats med hänsynstagande till de byggnader, som erfordras för gårdens behov. Under denna förutsättning har värdet å inägorna, inberäknat tomtvärde å vissa delar av den bästa åkern, uppskattats till 130 000 kronor samt värdet å övertaliga hus — två bostadshus och ett uthus — till 50 000 kronor.

Vederbörande *skogstaxator* har värderat skogsmarken med växande skog till 62 000 kronor, vilket värde fastställts av domänstyrelsen den 3 december 1951. I detta belopp ingår icke en i samband med värderingen utstämplad virkespost om 1 239 m³ sk, vilken avses skola undantagas från försäljningen.

Drättselkammaren i Vetlanda har förklarat sig icke ha något att erinra mot att de inom staden belägna delarna av egendomen säljas till arrendatorn.

Lantbruksnämnden har, sedan vederbörande jägmästare uppgjort förslag till skogsmarkstilldelning till gården, den 23 november 1950 uttalat i huvudsak följande.

På grund av indelningsändring kommer den inom staden belägna delen av egendomen, å vilken byggnaderna och den värdefullare delen av egendomen äro tillfinnandes, att i fastighetshänseende skiljas från den del, som är belägen i landskommunen, där huvuddelen av skogsmarken är belägen. Trots att egendomen fastighetstekniskt uppdelas sålunda, torde den likväl under överskådlig tid komma att bestå såsom en brukningsenhet och bör därför med hänsyn till bl. a. skogsmarkstilldelning vid eventuell försäljning behandlas såsom en enhet. På grund av egendomens storlek erfordras icke skogsmark för att enheten skall betraktas som bärkraftig och torde behov av stödskog därför icke föreligga. Behovet av skog för husbehov, beräknat till 200 fm³ per år, torde dock i varje fall böra tillgodoses. Den skogsmark, som erfordras för att tillgodose husbehovet, har föreslagits skola förläggas som ett särskilt skifte i egendomens sydöstligaste del. Även om detta förslag ur fastighetsbildningssynpunkt icke är den bästa lösningen, har nämnden dock icke ansett sig böra motsätta sig förslaget, då vägförbindelsen till skogsskiftet är god. Med hänsyn till det anförda tillstyrker nämnden egendomens försäljning till arrendatorn enligt det upprättade förslaget med den ändringen, att skogsmarken utökas så att husbehovet om cirka 200 fm³ per år blir tillgodosett.

Jägmästaren har tillstyrkt den ifrågasatta försäljningen.

Distriktslantmätaren har anfört, att egendomen med hänsyn till storlek och ägosammansättning m. m. torde vara väl lämpad som särskild jordbruksenhet samt att skogsmarken gott och väl torde kunna tillgodose enhetens husbehov av virke.

Arrendatorn Karlander har efter förhandlingar förklarat sig godkänna de föreslagna försäljningsvillkoren. Han har dock hemställt att få erlægga köpeskillingen under loppet av 20 år.

Domänstyrelsen har meddelat, att egendomen innehafts av arrendatorn sedan år 1946 och dessförinnan av hans fader sedan år 1925. Styrelsen tillstyrker egendomens försäljning till arrendatorn till det uppskattade saluvärdet av (130 000 + 50 000 + 62 000 =) 242 000 kronor. Styrelsen erinrar vidare att styrelsen enligt tillämpningsföreskrifterna till gällande försäljningsföreskrift äger medgiva jämkningar i sättet för köpeskillingens erläggande när skäl därtill äro samt förklarar sig icke ha något att erinra mot att arrendatorn medgives erlægga köpeskillingen på sätt han hemställt. Vid försäljningen böra enligt styrelsens mening föreskrivas samma villkor som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹ samt därutöver, att kronan eller eventuell köpare av förberörda utstämplade virkespost om 1 239 m³sk, vilken icke ingår i försäljningen, förbehålles rätt att behålla posten å rot intill den 1 juni 1953 samt att ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Departementschefen.

Jag tillstyrker försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att huvudgårdsslotten om 123,50 hektar av kronoegendomen Upplanda Kronogård 3¹ och Upplanda 6¹ i Vetlanda stad och Vetlanda socken, Jönköpings län, må säljas till lottens arrendator Erik Karlander för en köpeskillning av 242 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

6:o.

Kronoparken Asa i Kronobergs län.

Domänstyrelsen (skr. 27/11 1951) hemställer, att från kronoparken Asa i Asa socken, Kronobergs län, skola till innehavarna säljas arrendelägenheterna Skattegården (Asa 11³), Erikstorp (Asa 11⁴) och Brunnstorp (Asa 11⁵).

Kronoparken Asa omfattar i ett sammanhängande komplex de tidigare till Asa säteri hörande fastigheterna. Huvudgården är belägen invid Asasjön, 37 kilometer från Växjö stad och 14 kilometer från Lammhults järnvägsstation. Arealen utgör omkring 3 720 hektar, varav cirka 233 hektar åker, 115 hektar äng, 3 000 hektar skogsmark och 372 hektar övrig mark. Asa säteri har, sedan egendomen genom flykttkapitalbyråns försorg utbju-

dits till försäljning, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 11 november 1949 förvärvat av domänstyrelsen och förvaltas numera enligt de grunder som gälla för förvaltning av kronoparker.

Från kronoparken har enligt statsmakternas beslut (1950: prop. nr 162; r. skr. nr 190) till skogsvårdsgård upplåtits ett område om cirka 400 hektar beläget i kronoparkens södra del, öster om Asasjön.

Jag vill erinra om att *Riksförbundet Landsbygdens folk* under tiden för flytkapitalbyråns handhavande av egendomen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utredning rörande ett rationellt ordnande av följande sex arrendjordbruk under säteriet, nämligen Skattegården, Erikstorp, Enekullen, Brunnstorp, Sandshagen och Sandbäcken. Häröver avgav *lantbruksnämnden* i länet yttrande den 5 juli 1949, vari anfördes bland annat följande.

Förutom de sex arrendatorer, som framställningen åsyftade, hade under utredningens gång även arrendatorn av lägenheten Mörkevik anmält intresse för friköp. De av arrendatorerna framställda önskemålen om friköp avsåge i första hand de områden jämte byggnader, som för det dåvarande och tidigare brukats av dem. Dessa arrendelägenheter utgjorde emellertid i befintligt skick till övervägande del ofullständiga brukningsenheter. Lantbruksnämnden hade därför med de förslag som komme att framläggas sökt åstadkomma brukningsenheter av sådan beskaffenhet och storleksordning, som för varje särskilt fall ansetts lämpligast. Hänsyn hade därvid också tagits till att säteriet ej berövades ur arronderingssynpunkt välbelägna åkerarealer.

Av lägenheterna Skattegården, Erikstorp och Enekullen kunde bildas fullt bärkraftiga enheter dels genom komplettering med angränsande åkerjord och dels genom att till dem lades erforderlig skogsmark, beräknad till omkring 50 hektar per enhet. De odlade arealerna, som skulle kunna tillföras dessa fastigheter, varierade mellan 8,5 och 9,75 hektar, vartill komme betesmarker av varierande storlek. Totalarealen per fastighet skulle uppgå till omkring 70 hektar. Avstyckning av dessa lägenheter komme icke att medföra svårigheter vid brukningen av under säteriet kvarvarande åkerarealer och skogsmark.

Lägenheten Brunnstorp kunde närmast betecknas såsom bostadslägenhet. Den brukade arealen uppginge till endast 1,9 hektar, varav 1,4 hektar åker, fördelad på tre skiften och genomskuren av allmänna vägen Asa--Lammhult. För friköp av lägenheten talade det förhållandet, att bostadshuset för något år sedan renoverats. Avskiljandet av lägenheten skulle icke heller medföra intrång å eller olägenhet för Asa säteri, då lägenheten vore belägen i utkanten av säteriets ågor. Ekonomibyggnaden vore emellertid så dålig att den i fortsättningen icke kunde nyttjas. Under sådana förhållanden och då brukaren och hans hustru vore över 70 år och intet av deras barn hade intresse att slå sig ner å fastigheten, borde enligt nämnden frågan om friköp lämpligen lösas så, att brukaren gäves tillfälle att förvärva den del av arrendelotten, som vore belägen söder om nyssnämnda väg och där bostadshuset vore uppfört.

Lägenheten Sandshagen borde utläggas såsom stödjordbruk med en areal av 16 hektar, varav 4 hektar åker, omkring 5 hektar skogsmark samt återstoden betesmark.

Lägenheten Sandbäcken bildade en enklav i säteriets skogsmarker. Nämnden ställde sig av detta och andra skäl tveksam till lämpligheten av friköp beträffande lägenheten och ansåge att, därest friköp komme till stånd, arealen borde begränsas till omkring 10 hektar.

Vad slutligen anginge lägenheten Mörkevik, där 9 hektar vore under bruk, föreläge sådana förhållanden, att lantbruksnämnden ifrågasatte, om brukaren borde givas tillfälle till friköp. Denne och hans hustru vore i 65-årsåldern. Samtliga nio barn hade lämnat hemmet och intet av dem syntes ha för avsikt att efterträda fadern. Lägenheten vore såsom jordbruk svag. Därest lägenheten över huvud taget skulle friköpas, borde den enligt nämndens förmenande utläggas såsom bestående småbruk med en areal av omkring 10 hektar, varav 4 hektar åker, 1 hektar betesmark och omkring 5 hektar skogsmark.

Genom beslut den 11 november 1949 anbefalldes Kungl. Maj:t domänstyrelsen att i samråd med statens lantbruksorganisation verkställa närmare utredning rörande försäljning av mark från egendomen till de i lantbruksnämndens yttrande omnämnda arrendatorerna ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med av utredningen föranledda förslag.

I sin skrivelse den 27 november 1951 har domänstyrelsen meddelat, att styrelsen med anledning av Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut uppdragit åt skogstaxatorn Anton Hellström att föranstalta om utredningen. På grund härav hade *förrättning å marken* hållits den 23 februari 1950 i närvaro av respektive nyttjanderättshavare, lantmätare och representanter för lantbruksnämnden samt domänverket. Samtliga av lantbruksnämnden i dess yttrande den 5 juli 1949 ifrågasatta upplåtelser från säteriet hade därvid undersökts. Utredningsresultatet hade redovisats i ett av Hellström den 7 mars 1950 avgivet utlåtande. Av detta framginge i huvudsak följande.

Lägenheterna Skattegården, Erikstorp och Brunnstorp ansågos böra försäljas.

Någon brukare å lägenheten Enekullen funnes numera icke sedan Alfred Karlsson, som tidigare önskat inköpa lägenheten, numera avflyttat från densamma. Karlsson hade emellertid tillstädeskommit vid förrättningen och därvid meddelat, att han önskade inköpa lägenheten, dock icke för egen räkning enär han vore för gammal (omkring 65 år), utan för sin sons. Denne vore för närvarande anställd vid tändsticksfabriken i Jönköping. Karlsson framhöll att bostaden å Enekullen vore obrukbar och jorden dålig. Detta konstaterades utan svårighet av de närvarande; åkerjorden bestode av grusjord av svag beskaffenhet. Enligt framkommet förslag skulle vid upprättande av Enekullen som bärkraftig jordbruksenhet åkerarealen till största delen tagas från huvudgården och skulle dennas hästskötarebostad och travvarstall, belägna omkring 400 meter söder om Enekullen, omändras till böningshus resp. ladugårdsbyggnad. Byggnadernas iordningställande beräknades av de närvarande skola draga en kostnad av omkring 30 000 kronor. En försäljning av den sålunda planerade jordbruksenheten innebure emellertid icke ett friköp av ett redan befintligt jordbruk utan avyttring av ett nyskapat dylikt. En av ledamöterna i lantbruksnämnden framhöll, att nybildningen skulle innebära att till huvudgården hörande jord, som kunde brukas med maskinell arbetskraft, överfördes till mindre rationellt utrustat jordbruk. Med hänsyn härtill och till övriga angivna förhållanden kunde han icke tillstyrka fastighetsbildningen. Om Karlsson önskade förvärva jordbruk för egen eller sin sons räkning kunde detta lämpligast ske genom inköp av redan befintlig jordbruksfastighet. Vederbörande jordbrukskonsulent instämde i yttrandet. Detta överensstämde också helt med den uppfattning

domänverkets representanter hade i saken. Dessa framhöllo dessutom, att det vore angeläget att huvudgårdens jordbruk, som omfattade en areal av omkring 90 ha åker och vore avsett att drivas som föreningsjordbruk, berövades åkerareal i så ringa omfattning som möjligt. På grund av vad sålunda framhållits beslöto de närvarande avstyrka bifall till Karlssons framställning om friköp av lägenheten samt föreslå att den tills vidare behölles i kronans ägo för att sambrukas med huvudgården.

I fråga om lägenheterna *Sandshagen* och *Sandbäcken* framhöllo skogsstatstjänstemännen att för förvaltningen av Asa kronopark liksom för andra kronoparker fordrades tillgång till skogsarbetare och dragare. Kronan hade för avsikt att i närheten av kyrkan upprätta en del bostadslägenheter för skogsarbetare. För att säkra tillgång på dragare erfordrades skogsjordbruk av karaktären stödjordbruk med sådan omfattning att därå kunde födas åtminstone en häst. Dessa skogsjordbruk skulle upplåtas med viss arbetsskyldighet för brukaren, upp till 200 dagsverken årligen. Då de båda lägenheterna i fråga vore väl lämpade till skogsjordbruk, vore avsikten att genom reparation eller ombyggnad sätta boningshus och ekonomibyggnader i fullgott skick och upplåta dem till nuvarande brukare, om de så önskade. Dessa vore kända som duktiga jordbrukare och skogsarbetare.

Arrendatorn å Sandshagen, Ernst Svensson, vore i 50-årsåldern och hade en fosterson i 25-årsåldern, för vars räkning Svensson önskade inköpa lägenheten. Sedan Svensson informerats om de skyldigheter samt rättigheter och förmåner, som vore förknippade med arrendering av lägenheten, hade han förklarat, att han helst önskade inköpa lägenheten. Av lantbruksnämndens representanter framhöllo att kronan även om brukaren bleve ägare till lägenheten helt säkert kunde påräkna dennes arbetskraft. Lägenheten borde få friköpas. Från domänverkets sida framhöllo, att lägenheten vore belägen endast omkring 1 kilometer från den å egendomen befintliga sågen, vilken vore utarrenderad till skogsägareföreningen. Konkurrens om arbetskraften kunde därför uppkomma och kunde även en hel del andra arbetstillfällen tänkas i framtiden taga brukaren från skogsarbetet. Man hade sålunda ej alls samma säkra tillgång till arbetskraft, om lägenheten friköptes som om den utarrenderades och arrendatorn frivilligt förbunde sig att utföra visst antal dagsverken åt kronan. Domänverkets representanter ville därför på det bestämdaste motsätta sig försäljning av lägenheten. Mot försäljning talade även det förhållandet att därigenom skulle bildas en enklav inom egendomen, vilket ej vore önskvärt.

Brukaren av Sandbäcken, Karl Johansson, vore i 50-årsåldern och barnlös. Han innehade tjänsten som kyrkovaktmästare vid Asa kyrka. Han önskade i första hand inköpa förutom Sandbäcken två andra jordområden, »mossen» och lägenheten Rosendal, belägna omkring 500 respektive 700 meter från Sandbäcken jämte mellanliggande skogsmark. Då en dylik fastighetsbildning ej torde gå att genomföra, önskade Johansson i andra hand inköpa endast Sandbäcken som stödjordbruk. Skulle detta ej medgivas, önskade han tillsvidare arrendera lägenheten som skogsjordbruk med viss dagsverkskyldighet. Som huvudsakligt motiv för sin önskan att förvärva lägenheten hade han framhållit den omständigheten att jorden till största delen uppodlats av honom och hans föfäder. Domänverkets representanter hade beträffande friköp av denna lägenhet samma inställning som beträffande lägenheten Sandshagen. Enligt överjägmästarens instrument vid värdering för inköp av Asa säteri skulle reparation av boningshuset och ombyggnad av ladugården draga en kostnad av sammanlagt drygt 30 000 kronor. Lantmätaren uttalade att han ansåg den ifrågasatta fastighetsbildningen olämplig. Lantbruksnämndens representanter erinrade om den tvekan beträffande

friköp av lägenheten, som nämnden uttalat i yttrandet den 5 juli 1949. På däri framhållna motiv mot friköp och jämväl med hänsyn bl. a. till de olägenheter för domänverket, som en avhändelse av lägenheten skulle innebära, ville de ej motsätta sig att lägenheten behölles i kronans ägo.

Vad slutligen anginge lägenheten *Mörkevik* hade innehavaren återkallat sin ansökning om förvärvstillstånd.

I domänstyrelsens skrivelse anföres vidare, att *lantbruksnämnden* i yttrande över utredningen den 25 april 1950 i huvudsak tillstyrkt förslaget om försäljning av lägenheterna *Skattegården*, *Erikstorp* och *Brunnstorp*. I fråga om lägenheten *Sandshagen* hade nämnden alltjämt hyst den uppfattningen att lägenheten borde säljas till arrendatorn som stödjordbruk. Vad anginge lägenheterna *Enekullen*, *Sandbäcken* och *Mörkevik* hade nämnden icke haft något yrkande.

I sitt yttrande den 25 april 1950 har *lantbruksnämnden* till motivering av sin ståndpunkt beträffande *Enekullen* anfört, att nämnden ansett sig kunna avstå från tidigare yrkande rörande denna lägenhet, med hänsyn till att den person, som närmast varit intresserad av att förvärva lägenheten, nu avflyttat från orten och till att nämnden delade de synpunkter, som nämndens representanter framfört vid förrättningen å marken den 23 februari 1950. Att nämnden ej hade något yrkande beträffande *Sandbäcken* och *Mörkevik* har motiverats i fråga om den förra lägenheten med att arrendatorn, enligt vad utredningen gäve vid handen, avstått från friköp och rörande den senare lägenheten med att arrendatorn återkallat sin ansökan om friköp och att nämnden redan tidigare uttalat tveksamhet beträffande friköp.

Domänstyrelsen anför härefter i sin skrivelse den 27 november 1951 att styrelsen med hänsyn till vad sålunda förekommit och då enighet nåtts beträffande den framtida dispositionen av arrendelägenheterna *Skattegården*, *Erikstorp* och *Brunnstorp* hade uppdragit åt *Hellström* att fullfölja det honom av styrelsen lämnade uppdraget med erforderliga värderingsförslag, därvid försäljningsförslag skulle framläggas jämväl beträffande lägenheten *Sandshagen*. Efter det erforderliga avstycknings- och uppskattningsförrättningar jämte skogsvärderingar verkstälts, hade *Hellström* redovisat ärendet i skrivelse till styrelsen den 18 oktober 1951.

Av de härvid inkomna handlingarna inhämtas bl. a. följande.

Avstyckningsförrättningar äro avslutade och vederbörligen fastställda beträffande *Skattegården*, *Erikstorp* och *Brunnstorp*. Avstyckning av *Sandshagen* har däremot ännu ej ägt rum men lägenheten upptages i förslaget med den areal den anses böra omfatta såsom särskild fastighet.

Uppskattningsnämndens förslag till saluvärden för respektive lotter framgår av nedanstående uppställning.

För att tillmötesgå *lantbruksnämndens* önskemål har till salulotten *Erikstorp* lagts ett genom särskild lantmäteriförrättning avstyckat område om 3,52 hektar, huvudsakligen inägojord ingående i den till den 14 mars 1957 utarrenderade huvudgårdslotten av säteriet.

Efter förfrågan ha *köparna* av salulotterna *Skattegården*, *Erikstorp* och *Brunnstorp* skriftligen förklarat sig villiga inköpa lotterna till de av uppskattningsnämnden åsatta saluvärdena.

Salulott	Areal ha				Saluvärde kr.	
	åker	äng	avrösn. jord	Summa	Summa	därav skogsvärde
Skattegården (Asa 11 ³)...	10 2640	7 9020	53 1840	71 3500	85 000	81 700
Erikstorp (Asa 11 ⁴).....	9 9040	8 3700	48 6260	66 9000	151 800	149 600
Brunnstorp (Asa 11 ²)....	0 2900	0 4230	0 3120	1 0250	2 000	—
Sandshagen	3 1000	5 9650	6 1350	15 2000	25 400	23 900

Uppskattningsnämnden har icke ansett sig böra tillstyrka försäljning av lägenheten Sandshagen, då lägenheten enligt nämndens mening är erforderlig för skötseln av kronoparken Asa och bör disponeras som skogsarbetarebostad. Försäljningsförslaget beträffande salulotten har emellertid delgivits arrendatorn. Denne har förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna köpeskillingen. Någon förklaring att han är spekulant på salulotten har han emellertid icke avlämnat, enär han anser skogsmarkstilldelningen till lotten alltför snävt tilltagen.

Domänstyrelsen har för egen del i ärendet anfört följande.

Styrelsen vill framhålla, att de framlagda förslagen så långt det varit möjligt utarbetats med hänsynstagande till de synpunkter som lantbruksnämnden framfört.

För värderingen av växande skog till lägenheterna Erikstorp och Sandshagen har verkställt utstämpling medelst rödfärg (s. k. klappalättstämpling) av den skog, som omedelbart kan uttagas. Stämplingen har verkställts enligt av reviret tillämpade skogsvårdsmässiga principer med hänsyn tagen till lägenheternas framtida behov av stödskog och av husbehovsvirke. För Erikstorp har uttaget beräknats till 1 004 m³sk och för Sandshagen till 107 m³sk. Detta uttag har för den förra lägenheten värderats till 35,40 kronor/m³sk och för den senare till 36,60 kronor/m³sk. Sedan värderingen utförts har en stark stegring av virkespriserna inträffat. Med tillämpning av 1951/52 års förslagspriser skulle priset per m³sk för nämnda uttag utgöra för Erikstorp 58 kronor och för Sandshagen 62,30 kronor. Vid sådant förhållande finnes enligt styrelsens mening fog för en ökning av köpeskillingen för Erikstorp med 22 700 kronor till 174 500 kronor och för Sandshagen med 2 750 kronor till 28 150 kronor. Med hänsyn emellertid till i ärendet förevarande omständigheter ävensom de underhandlingar som förekommit anser sig dock styrelsen böra tillstyrka, att arrendatorerna av såväl Skattegården som Erikstorp beredas tillfälle inköpa salulotterna till de av uppskattningsnämnden föreslagna saluvärdena. Mot försäljning av lägenheten Brunnstorp på sätt uppskattningsnämnden föreslagit har styrelsen intet att erinra.

Av praktiska skäl böra salulotterna få tillträdas av köparna den 14 mars 1952. På grund härav bör den del av köpeskillingen för salulotten Erikstorp (Asa 11³), som belöper å det i huvudgårdsarrendet för Asa säteri ingående särskilt avstyckade området om 3,52 hektar, diskonteras till nämnda tidpunkt med hänsyn till att köparen, som bör tillförbindas att respektera gällande arrendeavtal, först från och med den 14 mars 1957 får disponera området. Köpeskillingen för lotten bör till följd härav bestämmas till i avrundat tal 151 100 kronor. Vid försäljningen av lotterna böra föreskrivas de villkor som för en var lott angivas i särskilda inom styrelsen upprättade förslag till köpekontrakt.

Vad slutligen angår salulotten Sandshagen, bör denna lott enligt jämväl styrelsens mening tillsvidare behållas för att disponeras som skogsjordbruk

för kronoparkens skötsel. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle besluta, att jämväl denna salulott med dess enligt styckningsförslaget angivna omfattning om 15,20 hektar skall säljas till nuvarande innehavaren, Ernst Svensson, torde för försäljningen av salulotten böra gälla följande villkor:

Köpeskillingen utgör 25 400 kronor och skall erläggas kontant till domänstyrelsen vid tillträdet. Salulotten säljes med tillträde den 14 mars 1952 i då befintligt skick, därvid det för arrendelotten Sandshagen gällande arrendeaftalet skall upphöra att gälla och samtliga mellan köparen och kronan förefintliga, på arrendeaftalet grundade fordringsanspråk med undantag av till äventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter skola anses vara reglerade i och genom försäljningen. Köparen betalar samtliga å salulotten på tiden från och med tillträdesdagen belöpande skatter och onera ävensom ansvarar ensam för kostnaderna för salulottens avstyckning, lagfart och övriga med köpet förenade utgifter. Köparen har att omedelbart efter köpets avslutande ombesörja att den påbörjade lantmäteriförrättningen för salulottens avstyckning från säteriet fullföljes. I köpet ingår ej andra å salulotten befintliga byggnader och anläggningar än sådana som tillhöra kronan. Innehavare av över salulotten med vederbörligt tillstånd framdragen elektrisk ledning förbehålles rätt att behålla och nyttja ledningen utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningens innehavare för skada till följd av reparation, förändring eller tillsyn av ledningen. Köparen är skyldig att respektera avtal den 2 juni 1951, varigenom jakträtten å kronoparken Asa utarrenderats för tiden till den 30 juni 1952, i vad nämnda avtal rör salulotten.

Lantbruksstyrelsen har beträffande de till försäljning ifrågasatta lägenheterna anfört följande.

Såsom framgår av handlingarna råder enighet mellan såväl statliga myndigheter som arrendatorer beträffande försäljningen av arrendelotterna Erikstorp, Skattegården och Brunnstorp. Enligt lantbruksstyrelsens mening hade det visserligen varit önskvärt, om de båda förstnämnda lotterna tilldelats mera åker. Enär de även enligt förslaget torde vara att betrakta som fullt bärkraftiga enheter, får dock styrelsen tillstyrka en försäljning av nämnda lotter med den föreslagna utformningen och för den angivna köpeskillingen.

Beträffande lotten Sandshagen anser domänstyrelsen, att den till vidare bör bibehållas som skogsjordbruk, emedan kronoparken har behov av den där bosatte brukarens arbetskraft. Lantbruksnämnden åter har tillstyrkt en försäljning. Enligt förrättningslantmätarens utlåtande föreligger intet hinder mot en avstyckning av lotten ur fastighetsbildningssynpunkt. Enligt lantbruksstyrelsens åsikt torde kronoparken även efter en försäljning kunna påräkna huvudparten av brukarens arbetsinsats utanför det egna jordbruket. Ur allmän social synpunkt torde det närmast vara en fördel, att brukaren har möjlighet att i viss mån utnyttja även andra arbetstillfällen i orten. Med hänsyn härtill samt vidare med hänsyn till att arrendatorn är uppförd på och i mer än trettio år brukat ifrågavarande arrendelott får lantbruksstyrelsen tillstyrka försäljning av densamma enligt utstakade gränser och med den angivna köpeskillingen.

Jag får vidare anmäla, att *Kronobergs länsförbund av Riksförbundet Landsbygdens folk* i skrivelse den 24 oktober 1951 gjort framställning i fråga om dispositionen av vissa av de i det föregående omförmälda lägenheterna, nämligen *Sandshagen, Enekullen* och *Sandbäcken*. Länsförbundet hemstäl-

ler vidare, att lantbruksnämnden i länet må erhålla uppdrag att i samråd med riksförbundet omedelbart uppgöra förslag till komplettering av sådana Asa säteri angränsande ofullständiga brukningsdelar som lämpa sig härför. Över framställningen ha domänstyrelsen, lantbruksnämnden och lantbruksstyrelsen yttrat sig.

Rörande lägenheterna Sandshagen, Enekullen och Sandbäcken anföres i framställningen och yttrandena i huvudsak följande.

Lägenheten *S a n d s h a g e n*. *Länsförbundet* anser att det saluvärde av 25 400 kronor, som åsatts lägenheten, är oskäligt högt. Enligt länsförbundets mening är särskilt barrskogen om 1 203 m² värderad för högt, när den består uteslutande av yngre bestånd, från vilka inga större uttag kunna göras åt gången. Lägenheten bör enligt förbundet få friköpas för 14 330 kronor. Vidare bör undersökas möjligheten att komplettera lägenheten med ytterligare skogsmark. *Domänstyrelsen* erinrar, att styrelsen i ett i annat sammanhang avgivet yttrande motsatt sig försäljning av lägenheten. Om emellertid lägenheten skall avyttras avstyrker styrelsen, att lägenheten kompletteras med skog utöver avstyckningsförslaget. Vid avstyckningsförrättningen har, anför styrelsen, till fullo iakttagits, vad lantbruksnämnden uttalat i fråga om salulottens omfattning, nämligen dels i yttrandet den 5 juli 1949 att lägenheten borde utläggas såsom bestående småbruk med en totalareal av 16 hektar, varav 4 hektar åker och 5 hektar skogsmark jämte betesmark, dels i yttrandet den 25 april 1950 att fastigheten borde utläggas såsom ett stödjordbruk med den areal och ägosammansättning, som lägenheten föreskriver. Vid avstyckningsförrättningen har, fortsätter styrelsen, distriktslantmätaren icke ansett erforderligt att, såsom arrendatorn begärt, tilldela salulotten mera betesmark. Vidare har förrättningslantmätaren förklarat, att den föreslagna fastighetsbildningen överensstämmer med de villkor, som äro stadgade i 19 kap. jorddelningslagen. Under sådana förhållanden finnes enligt styrelsens mening icke anledning att tilldela salulotten ytterligare skogsmark. I samband med 1947 års ändring av jorddelningslagen har för övrigt uttalats, att ett stödjordbruk icke kan på samma sätt som ett egentligt jordbruk anses vara beroende av stöd av skog. *Lantbruksnämnden* vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning att lägenheten bör bestå såsom arbetarsmåbruk och såsom sådant säljas till nuvarande brukaren. Nämnden ifrågasätter emellertid om icke vid prissättningen av lägenheten skulle kunna tillämpas en beräkningsgrund där skogen åsattes samma pris, som gällde vid domänstyrelsens förvärv av Asa säteri, med de jämkningar uppåt, som förekomsten av överårig och omedelbart salufärdig skog kan motivera. *Lantbruksnämnden* anser sig icke kunna biträda förslaget om utvidgning av lägenheten på sådant sätt att fastigheten skulle få karaktären av familjejordbruk. Enligt nämndens mening torde domänverket tillförsäkras arbetskraft även om brukaren av lägenheten blir ägare till fastigheten. *Lantbruksstyrelsen*, som i tidigare yttrande tillstyrkt försäljning av lägenheten med omfattning enligt avstyckningsförslaget, anser det icke lämpligt att förändra fastighetens karaktär genom en utökning av densamma på sätt länsförbundet föreslagit. Styrelsen avstyrker fördenskull förslaget härutinnan. Vad angår prisfrågan anser styrelsen lantbruksnämndens synpunkt värd beaktande.

Lägenheterna *E n e k u l l e n* och *S a n d b ä c k e n*. *Länsförbundet* anser att lägenheterna böra efter komplettering med ytterligare skog omedelbart avstyckas och hembjudas innehavarna. *Domänstyrelsen* hänvisar till sitt tidigare yttrande, vari styrelsen på de skäl, som anförts i lantbruks-

nämndens utredning, avstyrkt försäljning av lägenheterna. *Lantbruksnämnden* framhåller i fråga om lägenheten Enekullen att de inägor, som vid eventuell avstyckning skulle tilldelas styckningslotten, nu ingå i arrendet av Asa säteri och således icke kunna disponeras förrän vid arrendetidens utgång år 1957. Vad lägenheten Sandbäcken angår framhåller nämnden, att några särskilda skäl, som skulle motivera en försäljning av lägenheten, icke anförts. Därest avstyckning enligt länsförbundets förslag genomfördes skulle inom säteriets ägor bildas en enklav, vilken ur flera synpunkter måste anses olämplig. Den sålunda bildade fastigheten skulle ingalunda bilda ett önskvärt familjejordbruk. Åkerarealen skulle komma att ligga splittrad på fyra skiften, därav ett mer än 1 000 meter från brukningscentrum. Arronderingen skulle således bli mindre god och jordbruket måste bli svårbrukat. *Lantbruksstyrelsen* framhåller beträffande Enekullen, att det med hänsyn till byggnadernas dåliga tillstånd måste bli fråga om fullständig nybyggnad, om denna lägenhet skall säljas. Såväl arrendatorn som hans son ha emellertid avflyttat till annan ort. Vidare är att märka, att en del av arrendelotten tagits i anspråk för förstärkning av den till försäljning föreslagna arrendelotten Erikstorp. Även en försäljning av Sandbäcken anser styrelsen vara olämplig med hänsyn till lottens läge och utformning. Styrelsen anser det också vara osäkert, huruvida en avstyckning av denna lott är möjlig. Styrelsen finner sig av givna skäl icke kunna biträda förslaget om en försäljning av lägenheterna.

Vad angår länsförbundets hemställan att lantbruksnämnden måtte få i uppdrag att i samråd med förbundet omedelbart uppgöra förslag till komplettering av ofullständiga brukningsenheter, som gränsa intill Asa säteri, anför *domänstyrelsen* att den finner förslaget opåkallat, då dylika uppdrag ingå i lantbruksnämndens ordinarie verksamhet. Det synes för övrigt själfallet, framhåller styrelsen vidare, att riksförbundet icke kan medverka i en officiell utredning av denna karaktär annat än som representant för de jordbrukare, vilka eventuellt kunna beröras av frågan och som lämna riksförbundet dylikt uppdrag. Även *lantbruksnämnden* erinrar om att undersökningar av hithörande art ingå i de arbetsuppgifter, som instruktionsmässigt åvila nämnden. Lantbruksnämnden ifrågasätter också, huruvida lidpunkten för komplettering med skogsmark är väl vald med hänsyn till att nu gällande höga priser på virke och massaved påverka priserna på jordbruksfastigheter med skogsmark. Det synes också nämnden lämpligt att det får anstå med en dylik utredning, till dess förslag i ämnet framlagts av den kommitté, som har i uppdrag att utreda bland annat frågan om skogstilldelning till ofullständiga jordbruk. *Lantbruksstyrelsen* hänvisar till vad lantbruksnämnden sålunda anført.

I sitt yttrande över länsförbundets förberörda framställning anför *lantbruksnämnden* slutligen till komplettering av sitt tidigare yttrande rörande lägenheten Erikstorp följande.

Salulotten Erikstorp är bildad av styckningslotterna Asa 11^a och 11^b. Den senare registerfastigheten, som omfattar 3,52 hektar, kan icke disponeras av köparen förrän å fastigheten vilande arrendeavtal utgår den 14 mars 1957. Det vore emellertid önskvärt, att köparen finge tillträde till hela fastigheten omedelbart. Detta synes också kunna ordnas, därest domänstyrelsen därtill lämnar sitt medgivande. Köparen av Erikstorp och arrendatorn å Asa säteri

hava nämligen samrátt och arrendatorn är villig avstå sin rätt till Asa 11⁷ mot att han får arrendera vissa områden söder om brukningscentrum på säteriet, vilka torde vara avsedda såsom framtida sågplats. Lantbruksnämnden vill för sin del tillstyrka en sådan anordning och framhålla önskvärdheten av att köparen till Erikstorp redan i samband med försäljningen finge full dispositionsrätt till hela den salulott, som han står i begrepp att förvärva.

Departementschefen.

Vad angår de sex arrendelägenheter under Asa säteri, beträffande vilka önskemål om friköp alltjämt föreligga från arrendatorernas sida, nämligen Skattegården, Erikstorp, Brunnstorp, Sandshagen, Enekullen och Sandbäcken, råder enighet beträffande försäljningen av de tre förstnämnda. Jämväl jag anser att dessa lägenheter, sådana de utbrutits från säteriet vid numera verkställda avstyckningsföretningar, böra överlåtas till arrendatorerna med tillträde den 14 mars 1952. Om möjligt bör därvid genom domänstyrelsens förmedling ordnas så att tillträde sagda dag kan äga rum även av det salulotten Erikstorp tillagda, i huvudarrendet för Asa säteri ingående särskilt avstyckade området om 3,52 hektar. De priser, som åsatts lägenheterna, synas med hänsyn till förhållandena böra godtagas. Jag biträder alltså försäljningsförslaget i denna del. I fråga om lägenheterna Enekullen och Sandbäcken tala enligt min mening övervägande skäl för att dessa lägenheter, såsom myndigheterna ansett, böra bibehållas i kronans ägo. Vad den senare lägenheten angår vill jag i detta sammanhang särskilt erinra om att en utbrytning av denna lägenhet ur fastighetsbildningssynpunkt måste anses mindre lämplig samt att det under ärendets förberedande handläggning uttalats tveksamhet, huruvida avstyckning av densamma är möjlig. Jag förutsätter emellertid att innehavaren av lägenheten skall beredas möjlighet att kvarbo å densamma eller, om tillfälle därtill skulle uppstå och han så skulle önska, att förvärva någon annan lägenhet inom säteriet, som är mera lämpad att utbrytas som särskild fastighet. Vad slutligen angår lägenheten Sandshagen ha uppskattningsnämnden och domänstyrelsen avstyrkt försäljning medan lantbruksnämnden och lantbruksstyrelsen tillstyrkt, att densamma skall säljas till arrendatorn såsom stödjordbruk. För egen del ansluter jag mig till sistnämnda myndigheters uppfattning. Den skogsmarkstilldelning, som ifrågasatts till denna lägenhet, synes emellertid även vid lägenhetens bibehållande såsom stödjordbruk väl knapp, och frågan om möjligheterna att bereda denna lägenhet något större skogsmarksareal bör därför enligt min mening utredas. Med hänsyn härtill är jag ej för närvarande beredd att framlägga förslag rörande försäljning av denna lägenhet.

Av de skäl, som lantbruksnämnden och lantbruksstyrelsen anfört, torde anledning ej finnas att nu igångsätta någon särskild utredning angående komplettering av säteriet angränsande fastigheter med skogsmark. Jag förutsätter, att lantbruksnämnden kommer att ägna denna fråga uppmärksamhet.

För genomförande av försäljningen av lägenheterna Skattegården och Erikstorp är riksdagens medverkan erforderlig. Frågan om försäljning av

lägenheten Brunnstorp torde i samband därmed böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från kronoparken Asa i Asa socken, Kronobergs län, må säljas fastigheten Asa 11^a (Skattegården) till arrendatorn Josef Lilja för en köpeskilling av 85 000 kronor, fastigheten Asa 11^a (Erikstorp) till arrendatorn Gustav Johansson för en köpeskilling av 151 800 kronor och fastigheten Asa 11² (Brunnstorp) till Johan August Bern för en köpeskilling av 2 000 kronor, samtliga salulotter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

7:o.

Kronoparken Bergebo i Kalmar län.

Domänstyrelsen (skr. 1/2 1952) hemställer, att av den i kronoparken Bergebo ingående fastigheten Bergebo 1¹ i Kristdala socken, Kalmar län, skall till arrendatorn av skogsjordbruket Bergebo John Andersson säljas ett område om cirka 129,269 hektar mot en köpeskilling av 118 000 kronor och på villkor i övrigt som angivits i ett rörande försäljningen upprättat köpekontrakt. Avtalet, vilket innehåller sedvanliga försäljningsvillkor, förutsätter godkännande av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Förra piparebostället $\frac{1}{4}$ mantal Bergebo nr 1, Bergebo 1¹, innehåller en areal av 228,671 hektar, därav 8,900 hektar åker, 3,941 hektar äng och 215,830 hektar avrösningsjord. Cirka 50 hektar av avrösningsjorden utgöras av vägmark och vattenområden. Av fastigheten har till John Andersson på arrende för tiden till den 14 mars 1957 upplåtits ett skogsjordbruk om cirka 19 hektar, benämnt Bergebo. All fastighetens inägojord ingår i området. Före Andersson har området brukats av hans förfäder alltsedan omkring 1875.

Andersson är ägare till fastigheterna Skinshult 1⁴ i Kristdala socken och Vederhult 24¹ i Vena socken. Båda fastigheterna sambrukas med skogsjordbruket Bergebo. Förstnämnda fastighet, som varit i släkten Anderssons ägo med säkerhet sedan år 1533, innehåller i två skiften en areal av cirka 23 hektar, därav cirka 5 hektar inrösningsjord. På densamma finnes ett omkring år 1935 uppfört boningshus i gott skick, vilket användes som arbetarbostad. Fastigheten Vederhult 24¹, varav $\frac{2}{3}$ varit i släkten Anderssons ägo ungefär 150 år och återstoden sedan år 1943, innehåller en areal av cirka 134 hektar, därav cirka 14 hektar inrösningsjord. Fastigheten är obebyggd.

Sedan Andersson hos domänstyrelsen anhållit att få inköpa det av honom arrenderade skogsjordbruket Bergebo jämte erforderlig skogsmark har avstyckningsförrättning påbörjats den 8 maj 1951. Därvid har såsom salulott utlagts ett område om 129,269 hektar, betecknat med litt. Aa å en i ärendet företedd karta. Området är beläget omkring 7 kilometer från Vena järnvägsstation och 2 kilometer från allmän väg. Utfartsväg finnes. Av arealen

utgöra 8,900 hektar åker, 3,941 hektar äng, 52,710 hektar skogsmark, 14,663 hektar fastmarksimpediment och 49,055 hektar vattenområde. Uppskattningsförrättning för saluvärdering av området har därefter hållits den 20 november 1951. Härav inhämtas bland annat följande.

Åkern är i stort sett av medelgod till svag beskaffenhet. Omkring hälften därav ligger i mycket splittrade ägofigurer och består av starkt stenbunden mull- och lerblandad grusjord. Övrig del av åkern utgör en sammanhängande äga belägen över en kilometer från byggnationen och består här av mullblandad djjord på lerbotten. Ängsmarken utgöres av hårdvallsäng av relativt god beskaffenhet. Skogsmarkens ideala bonitet utgör 5,1 m³sk. Virkesförrådet har uppskattats till 4,879 m³sk, motsvarande 93 m³sk/ha.

Å salulotten finnas boningshus, ladugårdsbyggnad, stallbyggnad samt uthus. Byggnaderna, vilka samtliga tillhöra kronan, äro i gott till medelgott skick. Boningshuset är reparerat och moderniserat år 1950.

Värdet av jordbruket har beräknats till 29 916 kronor. Vid värdesättningen har hänsyn tagits till att å salulotten befintliga byggnader äro utbyggda för en åkerareal betydligt större än vad salulotten omfattar. Å salulotten befintlig skog, som domänverket skall avverka, har utmärkts med gul klappalättstämpling och innehåller en kubikmassa av 2 000 m³sk. Värdet härå har med tillämpning av 1951—52 års förslagspriser beräknats till 125 600 kronor. Värdet av återstående skog med skogsmark har beräknats till 88 200 kronor. Saluvärdet av lotten har sålunda uppskattats till (29 916 + 88 200 =) 118 116 kronor, som avrundats till 118 000 kronor.

Saluområdet angränsar åt väster den av Andersson ägda fastigheten Skinshult 1⁴. Nordöstra delen av denna fastighet utgör ett utmarksskifte om 13,234 hektar, vilket angränsar den del av kronoparken som skall kvarbliva i kronans ägo. Nämnda skifte har Andersson förbundit sig att avyttra till kronan för en köpeskilling av 14 500 kronor. Skiftet avses skola sammanläggas med kronoparken.

Därest Andersson medgives tillstånd att förvärva salulotten, komma de av honom sambrukade fastigheterna att omfatta omkring 27,6 hektar åker, 10 hektar äng och 150 hektar skogsmark.

Lantbruksnämnden har tillstyrkt försäljningen.

Överlantmätaren har ansett att hinder icke möter mot lottens avstyckning.

Vederbörande *jägmästare* avstyrker försäljningen medan *överjägmästaren* tillstyrker densamma. Jägmästaren har dock icke haft något att erinra emot den verkställda värderingen.

Domänstyrelsen tillstyrker, att lotten skall säljas till Andersson till ett pris motsvarande saluvärdet.

Departementschefen.

Jag biträder försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av fastigheten Bergebo 1¹ i Kristdala socken, Kalmar län, förenämnda lott med en areal av omkring 129,269 hektar må säljas till John Andersson för en köpeskilling av 118 000 kronor samt på de villkor i övrigt, som finnas angivna i det rörande försäljningen upprättade köpekontraktet.

8:o.

Slite 3ⁱ i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län (skr 13/10 1950) hemställer, att kronofastigheten Slite 3ⁱ i Othems socken, Gotlands län, skall utan vederlag med äganderätt överlåtas till hamndirektionen för Slite lanthamn. Över framställningen ha yttranden avgivits av hamndirektionen för Slite lanthamn, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt kammarkollegiet.

Rörande förvaltningen av lanthamnarna på Gotland har Kungl. Maj:t den 22 oktober 1875 meddelat bland andra följande bestämmelser.

Lanthamnarna skola stå under länsstyrelsens kontroll och förvaltning. Av de medel, som vid 1875 års slut tillhörde den för lanthamnarna på Gotland gemensamma fonden, lanthamnsfonden, skulle bildas en för lanthamnarna gemensam reservfond, som efter länsstyrelsens anordnande skall anlitas dels då någon väsentlig skada inträffat å lanthamn genom olyckshändelse dels ock till gemensamt behov och gemensamma förvaltningskostnader. Varje lanthamns årliga inkomster skola bokföras såsom denna lanthamns enskilda tillhörighet och därav bestridas de utgifter, som äro erforderliga för hamnens utvidgande, underhåll eller förbättrande samt för dess enskilda förvaltningskostnad. En mindre del av dess inkomster skall dock överföras till reservfonden. Länsstyrelsen skall utse räkenskapsförare, som skall föra samtliga lanthamnars räkenskaper och under länsstyrelsens kontroll redovisa inflytande medel. Vid varje lanthamn skall finnas, utom uppbördsman, av länsstyrelsen utsedd hamndirektion eller föreståndare, åt vilken den närmaste tillsynen och vården av hamnen skall vara anförtrodd. Lanthamnarnas räkenskaper skola årligen granskas av två av landstinget utsedda revisorer. Länsstyrelsen skall för räkenskapsförare, uppbördsmän, hamndirektioner och hamnföreståndare utfärda nödiga instruktioner ävensom för räkenskapsförare och uppbördsmän bestämma lämpliga arvoden.

Kungl. Maj:ts beslut innefattade vidare fastställelse av de hamnavgifter, som finge uttagas av fartyg vid lanthamnarna.

I fråga om fastigheten Slite 3ⁱ inhämtas av handlingarna i ärendet följande.

Fastigheten utgör en gammal kronolastageplats, som enligt kammarkollegiets beslut den 26 april 1934 upptagits i jordebok och jordregister såsom kronojordlägenheten under allmän disposition Slite 3ⁱ. Genom köpehandling den 9 december 1871 överläts av fastigheten Österby nr 1 ett område om 0,1966 hektar för vägändamål till »lanthamnsbyggnadsfonden». Å denna lägenhet har fonden erhållit fasta. Länsstyrelsen har emellertid hos vederbörande inskrivningsdomare gjort framställning att hamndirektionen för Slite lanthamn måtte antecknas som ägare till fastigheten. I jordregistret redovisas lägenheten såsom Österby 1^r. Vid ett den 28 november 1877 fastställt laga skifte å Othems sjunde skifteslag upptogs lastageplatsen i hävedförteckningen med en areal av 0,8277 hektar. Vid skiftet utlades gemensamt ägområde för lastageplatsen och fastigheten Österby 1^r. I delningsbeskrivningen redovisas Slite lastageplats med en totalareal av 1,4659 hektar. I beskrivningen angives emellertid tillika, att i arealen för lastageplatsen inbegripits även avsöndrade lägenheten Österby 1^r om 0,1966 hektar.

I sin förberörda skrivelse framhåller länsstyrelsen, att de gotländska lanthamnarna fylla en för länet och den allmänna samfärdseln synnerligen viktig

funktion. Länsstyrelsen erinrar vidare att en överlåtelse av fastigheten Slite 3¹ till hamndirektionen för Slite lanthamn icke innebär någon ändring i rådande faktiska förhållanden, enär fastigheten redan nu disponeras av lanthamnen, men är av betydelse såsom ett led till den slutliga lösningen av lanthamnens gränser och äganderättsförhållanden.

Hamndirektionen för Slite lanthamn anför, att den oklarhet, som råder beträffande äganderätten till de i Slite hamn ingående markområdena, delvis torde ha sin grund i att, efter allt att döma, flera felaktigheter begåtts vid de förrättningar som under tidernas lopp verkställts å markområdena. Härigenom hade även ägo gränserna blivit oklara och delvis uppenbart olämpliga. Hamndirektionen framhåller vidare, att det område vari fastigheten Slite 3¹ ingår är nödvändigt för hamnens verksamhet, samt tillstyrker länsstyrelsens framställning.

Även *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* tillstyrker framställningen.

Kammarkollegiet erinrar, att fastigheten Slite 3¹ har gemensam ägo vid med den lanthamnen tillhöriga fastigheten Österby 1⁷. För att bringa reda i lanthamnens äganderättsförhållanden synes det därför lämpligt, att lanthamnen genom överlåtelse från kronan skall erhålla äganderätt till fastigheten Slite 3¹. Överlåtelsen av fastigheten bör enligt kollegiet ske vederlagsfritt. Kollegiet erinrar därvidlag om att Kungl. Maj:t tidigare medgivit, att område av kronodonationsjord finge utan ersättning överlätas till landsting för att användas som plats för sjukhus. Såsom villkor hade därvid, anför kollegiet vidare, föreskrivits att området, därest det icke användes för ändamålet eller liknande ändamål, skulle i gravationsfritt skick återlämnas utan ersättning men med rätt för landstinget att tillgodogöra sig därå uppförda, landstinget tillhöriga byggnader. I anslutning härtill bör enligt kollegiet såsom villkor för nu ifrågakvarande överlåtelse uppställas att fastigheten, därest den icke vidare användes för hamnändamål, skall utan ersättning i gravationsfritt skick återställas till kronan med rätt likväl för hamndirektionen att tillgodogöra sig å det gemensamma ägo området för fastigheten och fastigheten Österby 1⁷ uppförda, hamndirektionen tillhöriga byggnader.

Departementschefen.

Såsom av utredningen framgår disponeras kronofastigheten Slite 3¹ redan nu av Slite lanthamn och är nödvändig för dennas verksamhet. Med hänsyn härtill ävensom för att bringa reda i lanthamnens fastighetsförhållanden har det ansetts önskvärt, att lanthamnen skall få förvärva äganderätten till fastigheten. Jag har intet att erinra häremot. Jag tillstyrker jämväl att överlåtelsen skall ske vederlagsfritt men på de villkor i övrigt, som kammarkollegiet föreslagit. För överlåtelsen erfordras emellertid riksdagens medgivande.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att kronofastigheten Slite 3¹ i Othems socken, Gotlands län, må utan vederlag och på de villkor, som kammarkollegiet föreslagit, för hamnändamål överlätas till hamndirektionen för Slite lanthamn.

9:o.

Brösarp 74¹ i Kristianstads län.

Domänstyrelsen (skr. 8/2 1952) hemställer, att av kronoegendomen Brösarp 1¹, 3¹, 4¹ och 16¹ i Brösarps socken, Kristianstads län, skall till arrendatorn Sture Månsson säljas ett område om 107,225 hektar, vilket utbrutits såsom särskild fastighet med beteckningen Brösarp 74¹.

Rörande kronoegendomens beskaffenhet m. m. inhämtas följande.

Egendomen innehåller en areal av 176,60 hektar, förlagd i två skiften, ett hemskifte om 103 hektar och ett utskifte om 73,60 hektar. Hemskiftet är beläget intill landsvägen Kristianstad—Simrishamn, omkring 40 kilometer från Kristianstads stad samt omkring 1 kilometer från Brösarps by med kyrka, skolor m. m. Utskiftet ligger 3 kilometer västerut från egendomens åbyggnader intill vägen Brösarp—Andrarum.

Av ägorerna har till Sture Månsson för tiden till den 14 mars 1956 utarrenderats ett område om 96,60 hektar, omfattande 91 hektar av hemskiftet och 5,60 hektar av utskiftet. Avgälden härför utgick för arrendeåret 1950/51 med 2 549 kronor. Återstoden av egendomen, 80 hektar, förvaltas som kronopark.

Åkern å hemskiftet är genomgående av ytterst lätt och sandig beskaffenhet samt består huvudsakligen av kampermylla. Å utskiftet förekommer mest mulljord. Hävden är mycket god. Avdikningen, i den mån sådan erfordras, är tillfredsställande. Egendomen har ej del i avdikningslån. På grund av jordens utomordentligt lätta beskaffenhet kan vårsäd ej odlas med fördel, varför huvudsakligen förekommer odling av råg, potatis och på senare år sötlupin. Backarna i egendomens norra del äro i det närmaste sterila. Till förhindrande av sandflykt plöjas å dem då och då dälder, vilka besås med råg, varpå dälderna åter få gro igen med vildgräs eller insått billigt gräsfrö. Av angivna orsaker kan ingen ordnad växtföljd tillämpas, utan måste jorden smidigt utnyttjas för de grödor, vartill den under de givna förhållandena kan lämna sig.

Av byggnaderna är boningshuset av god beskaffenhet men måste byggnaden inom kort förses med hårt tak i stället för det nuvarande halmtaket. Loglängan är medelgod, stalllängan mindre god, svinhuset knappast medelgott samt vagnsporten mindre god.

Egendomen har del i samfällt fiske (i Verkeån). Värdet av detta är emellertid obetydligt. Taxeringsvärdet enligt 1945 års taxering är 55 200 kronor. Beredningsnämnden för 1952 års fastighetstaxering har föreslagit ett taxeringsvärde av 91 000 kronor, därav 4 000 kronor skogsvärde.

Sedan arrendatorn Månsson gjort framställning att få förvärva den till honom upplåtta delen av egendomen jämte viss skogsmark samt domänintendenten i länet förklarar sig icke ha något att erinra mot försäljning av egendomen, har genom förrättning, som fastställts av överlantmätaren den 6 oktober 1951, från densamma avstyckats dels hela hemskiftet med undantag av ett område om 1,0905 hektar, vilket disponeras av vederbörande vägförvaltning jämlikt ett mellan vägförvaltningen och Månsson den 23 november 1945 träffat och av domänstyrelsen godkänt avtal, dels ock en mindre del, 5,686 hektar, av utskiftet. Arealen av den sålunda utlagda lotten, vil-

ken i jordregistret införts under beteckningen Brösarp 74¹, uppgår till 107,225 hektar. Därav utgöra 44,190 hektar åker, 36,912 hektar äng och odlingsmark, 11,815 hektar skogsmark samt 14,308 hektar annan avrösningsjord.

Vid en den 4 januari 1952 avslutad uppskattningsförrättning har *uppskattningsnämnden* åsatt salulotten ett värde av 105 600 kronor. Härav belöpa 15 000 kronor på i lotten ingående skogsmark med växande skog enligt en av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 14 december 1951 fastställd uppskattning.

Lantbruksnämnden har i ett före uppskattningsförrättningen avgivet yttrande förklarat sig icke ha något att invända mot att egendomens åkerjord jämte del av utmarken avyttras.

Överjägmästaren har lämnat uppskattningsnämndens saluvärdering utan erinran.

Arrendatorn Månsson har uppgivit sig vara beredd att för avstyckningslotten erlægga en köpeskilling, motsvarande det föreslagna saluvärdet, ävensom att ensam bära kostnaderna för lottens avstyckning, upprättandet av den nya ägokartan och uttagandet av viss utfartsväg över en grannfastighet. Nämnda kostnader ha för tiden intill ingivandet av domänstyrelsens föreliggande skrivelse uppgått till cirka 2 640 kronor.

Även *domänstyrelsen* förordar att avstyckningslotten skall säljas till arrendatorn Månsson. Enligt vad styrelsen meddelat har Månsson innehaft arrendelotten sedan den 14 mars 1943 och dessförinnan har den brukats av en nära släkting till honom. Försäljningen av salulotten bör enligt styrelsen ske under enahanda villkor, som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹, dock att lotten överlåtes med tillträde räknat från dagen för underskrivandet av köpekontraktet rörande densamma samt att kronan, därest tillträdet äger rum under löpande arrendeår, skall äga uppbära den del av arrendeavgiften, som belöper på tiden intill tillträdesdagen.

Departementschefen.

Försäljningsförslaget föranleder icke erinran från min sida, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att fastigheten Brösarp 74¹ i Brösarps socken, Kristianstads län, må säljas till arrendatorn Sture Månsson för en köpeskilling av 105 600 kronor samt under de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

10:o.

Kronoparken Nösslingehöjden m. m. i Hallands län.

Domänstyrelsen (skr. 21/12 1951) hemställer, att från kronoparken Nösslingehöjden i Nösslinge socken, Hallands län, skola till ägarna av fastigheterna Körshult Lilla 1², Ollered 1² och Åkerkulla 1¹ säljas tre lotter om

tillhoppa 45,06 hektar samt att från fastigheten Dalagärde 1° i samma socken skall säljas en lott om 44,62 hektar till ägaren av fastigheten Dalagärde 1°.

I fråga om den förberedande behandlingen av ärendet må här nämnas följande.

I en till Kungl. Maj:t år 1946 ingiven framställning anhöll ägarna av fastigheterna Körshult 1°, 2° och 2° samt Ollered 1° och 1° att såsom tillskottsjord till fastigheterna få förvärva erforderliga markområden från kronoparken Nösslingehöjden. Vidare anhöll ägaren av fastigheten Dalagärde 1° att få för sammanläggning med sin fastighet förvärva den då till inköp av kronan hembjudna fastigheten Dalagärde 1°. Sedan yttranden häröver avgivits av domänstyrelsen, egnahemsnämnden i länet och egnahemsstyrelsen fann Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 21 mars 1947 gott dels bemyndiga domänstyrelsen att för kronans räkning inköpa fastigheterna Dalagärde 1°, dels och uppdraga åt egnahemsstyrelsen att i samråd med domänstyrelsen uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande eventuell försäljning till sökandena av tillskottsjord i lämplig omfattning från kronoparken Nösslingehöjden och fastigheten Dalagärde 1°.

I sin skrivelse den 21 december 1951 — vilken jämväl innefattar yttrande över en till jordbruksdepartementet ingiven, till styrelsen remitterad framställning den 4 november 1951 från ägaren av fastigheten Dalagärde 1° — anför *domänstyrelsen* inledningsvis följande.

Vid samråd mellan styrelsen och dåvarande egnahemsstyrelsen, innefattande jämväl överläggningar å marken, hade förslag framlagts om förstärkning av fastigheterna Körshult Lilla 1°, Ollered 1° och Dalagärde 1°. Härjämte hade föreslagits att ett mindre område med hänsyn till belägenheten borde hembjudas ägaren av fastigheten Åkerkulla 1°. Fastigheterna Körshult 2° och 2°, vilka vore att betrakta som stödjordbruk av lämplig omfattning, borde enligt ämbetsverkens mening icke förstärkas. Någon utökning av fastigheten Ollered 1°, vilken utgjorde bostadslägenhet, borde icke heller ifrågakomma. Sedan överenskommelse sålunda träffats om omfattningen av försäljningarna, hade lantbruksstyrelsen hemställt, att domänstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för genomförande av försäljningarna. I anledning härav hade domänstyrelsen uppdragit åt skogstaxatorn Anton Hellström att föranstalta om värdering av nämnda områden.

Enligt *förrättningsmannens förslag* böra nedan angivna fastigheter utökas till omfattning på sätt angives i följande uppställning.

Salulotterna ha närmare angivits å fyra av distriktslantmätaren Per Söderpalm år 1951 upprättade kartor.

Å lott nr 1 finnas två kronan tillhöriga kojbyggnader, vilka äro avsedda att bortföras. I övrigt äro lotterna obebyggda.

Vid förslagets genomförande komma enligt förrättningsmannen de nu ofullständiga fastigheterna Körshult Lilla 1°, Ollered 1° och Dalagärde 1° att få en sådan utökning av skogsmarksarealen att de torde bli fullt bärkraftiga. I fråga om fastigheten Åkerkulla 1° uttalar förrättningsmannen att den föreslagna avstyckningen och sammanläggningen visserligen icke i och för sig komme att inverka på fastighetens möjlighet att bestå såsom särskild fastighet för jordbruksändamål. Åtgärden vore emellertid med hänsyn till områdets belägenhet synnerligen ändamålsenlig ur arronderingssynpunkt samt därför lämplig ur fastighetsbildningssynpunkt och till gagn för jordbruket i orten.

	Åker	Äng	Prod. skogs- mark	Imp.	Summa hektar	Virkes- förråd m ³ /sk	Saluvärde kronor
<i>Körshull Lilla 1³</i>							
nuvarande ägor	8:05	6:35	9:60	4:35	28:35		
tillskottsjord (lott 1)			20:61	0:69	21:30	49:65	2 050
<i>Ollerød 1²</i>							
nuvarande ägor	7:86	3:15	19:09		30:10		
tillskottsjord (lott 2)			20:20	1:75	21:95	52:05	2 320
<i>Dalagärde 1⁴</i>							
nuvarande ägor	3:30	1:—	10:10	2:50	16:90		
tillskottsjord (lott 4)			36:84	7:78	44:62	61:52	5 980
<i>Åkerkulla 1¹</i>							
nuvarande ägor	6:80	0:20	67:20		74:20		
tilläggsjord (lott 3)	0:05	0:04	1:72		1:81	76:01	36

Köparna av lotterna nr 1, 2 och 3 ha förklarat sig villiga att kontant inköpa respektive lotter till de saluvärden, som åsatts dem. Såsom framgår av vad jag inledningsvis anfört har emellertid köparen av lotten nr 1 sedermera i skrivelse till domänstyrelsen anfört, att den föreslagna köpeskillingen för denna lott syntes vara för hög med hänsyn till att virkespriserna visade en nedåtgående tendens, samt hemställt att köpeskillingen måtte reduceras avsevärt.

Ägaren till Dalagärde 1⁴ har i särskilda skrifter fäst uppmärksamheten på att han redan vid tidpunkten för kronans förvärv av fastigheten Dalagärde 1⁴ önskade förvärva denna fastighet samt att han då möjligen kunnat genomföra köpet. I anledning härav anser han, att han bör medgivas rätt att inköpa lotten nr 4 enligt den värdering, som kronan verkställde år 1946 (55 000 kronor för hela fastigheten). Han har dock inför förrättningsmannen förklarat sig villig inköpa lotten till det pris, som Kungl. Maj:t och riksdagen kunna komma att fastställa.

Domänstyrelsen har icke funnit skäl föreligga till nedsättning av köpeskillingen för lott nr 4 och tillstyrker därför, att såväl denna som övriga lotter skola säljas till de av förrättningsmannen angivna saluvärdena. Försäljningarna böra enligt styrelsen ske på villkor, som finnas intagna i fyra inom styrelsen upprättade förslag till köpekontrakt rörande lotterna. Villkoren äro i huvudsak de sedvanliga.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot domänstyrelsens förslag. Beträffande möjligheten att nedsätta köpeskillingarna i händelse av nedgång i virkespriserna vill jag hänvisa till vad jag inledningsvis anfört därom. För en försäljning av lotterna nr 1, 2 och 4 är riksdagens medverkan erforderlig. Frågan om försäljning av lotten nr 3 torde i samband därmed böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att från kronoparken Nösslinge höjden respektive fastigheten Dalagärde 1° i Nösslinge socken, Hallands län, må säljas omförmälda fyra lotter, varav lott nr 1 till ägaren av fastigheten Körshult Lilla 1², Sven Johan Larsson, för en köpeskilling av 40 500 kronor, lott nr 2 till ägarna av fastigheten Ollered 1², Jonas Artur och Gustaf Hilmer Johansson, för en köpeskilling av 56 000 kronor, lott nr 3 till ägarna av fastigheten Åkerkulla 1¹, Gustaf Evert och Ester Linnea Albinsson, för en köpeskilling av 930 kronor och lott nr 4 till ägarna av fastigheten Dalagärde 1⁴, Hjalmar och Ellen Cecilia Börjesson, för en köpeskilling av 126 000 kronor, samtliga lotter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

11:o.

Torsby Mellangård 2¹ och Torsby Norgård 3¹ i Göteborgs och Bohus län.

Domänstyrelsen (skr. 15/12 1951) hemställer, att kronoegendomen förra fältväbelsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Torsby Mellangård 2¹ och $\frac{1}{4}$ mantal Torsby Norgård 3¹ i Torsby socken, Göteborgs och Bohus län, skall säljas till egendomens arrendator Gunnar Olsson.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. inhämtas följande.

Egendomen, som är belägen 14 kilometer från Kungälv och 12 kilometer från Ytterby station, är till den 14 mars 1956 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1950/1951 utgick med 2 066 kronor 32 öre. Ägorerna äro utlagda i ett hemskifte och ett skogsskifte. Arealen uppgår till 60,9 hektar, därav 20,4 hektar tomt och åker och 9,5 hektar äng samt 31 hektar annan mark. Åkerjorden består huvudsakligen av mer eller mindre mullblandad ganska styv lera på botten av gullera och blålera. Den är av god beskaffenhet. All åker å hemskiftet har gammal dränering frånsett 2,75 hektar, som äro nytäckdikade. Arronderingen är god. Skogsmarken är mycket bergig. Egendomen har del i en Torsby skifteslag tillhörig mosse, som användes till bete.

Av kronans hus är manbyggnaden i mycket gott skick sedan den år 1946 moderniserats av arrendatorn med ett bidrag av kronan å 26 200 kronor. Ekonomibyggnaderna äro däremot gamla och otidsenliga men dock tillräckliga för gårdens behov. De befinna sig i knappt medelgott skick. Ett traktorgarage jämte de elektriska anläggningarna, med undantag av elektriska installationen i manbyggnaden, tillhöra arrendatorn. Torsby—Harestads elektriska distributionsförening har kraftledningar framdragna över egendomen.

Taxeringsvärdet utgör 49 200 kronor, därav 47 000 kronor jordbruksvärde och 2 200 kronor skogsvärde.

Sedan arrendatorn Olsson i en av vederbörande domänintendent till domänstyrelsen överlämnad skrift den 19 januari 1951 anhållit få köpa egen-

domen samt tillstyrkande yttranden över ansökningen avgivits av jägmästaren i Uddevalla revir och överjägmästaren i Västra distriktet, har uppskattningsförrättning hållits å egendomen den 18 oktober 1951. Vid denna förrättning har *uppskattningsnämnden* under hänsynstagande till att arrendatorn för moderniseringen av manbyggnaden tillskjutit 4 300 kronor av egna medel såsom skäligt pris vid egendomens försäljning till arrendatorn föreslagit 64 100 kronor, därav 12 500 kronor för skogsmark och växande skog enligt en av vederbörande skogstaxator den 4 augusti 1951 verkställd, av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 22 september samma år fastställd värdering. Vid prissättningen har nämnden förutsatt att samtliga kontraktsenliga mellanhavanden mellan arrendatorn och kronan med undantag för eventuellt ogulden arrendeavgäld skola anses reglerade genom försäljningen. Enligt anteckning i uppskattningsprotokollet har arrendatorn Olsson, som innehaft gården sedan 1938, skött densamma väl. Av det av skogstaxatorn upprättade instrumentet inhämtas, att det totala virkesförrådet utgör 1 045 kubikmeter samt att skogens kvalitet är dålig.

Vederbörande *lantbruksnämnd* har icke haft något att erinra mot egendomens försäljning. Nämnden har tillika uttalat, att hinder icke synes föreligga för Olsson att erhålla tillstånd till förvärvet enligt jordförvärvslagen.

Vederbörande *jägmästare* har uttalat att egendomen ur skogssynpunkt icke är eftersträfvansvärd att behålla i kronans hand på grund av dess avlägsna läge i förhållande till övriga kronoskogar och svårigheten att erhålla arbetskraft för skötseln av skogen. Han förklarar sig icke ha något att invända mot att skogsmarken och skogen säljes till det av värderingsmannen angiva värdet, 12 500 kronor, om icke ett skäligt realisationsvärde om minst 14 000 kronor kan erhållas. *Överjägmästaren* har icke haft något att erinra mot jägmästarens uttalande.

Arrendatorn Olsson har förklarat sig villig att för egendomen erlægga den föreslagna köpeskillingen.

Domänstyrelsen förordar egendomens försäljning till arrendatorn för 64 100 kronor. Försäljningen bör enligt styrelsens förmenande ske på i tillämpliga delar enahanda villkor som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹.

Departementschefen.

Jag tillstyrker försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Torsby Mellangård 2¹ och Torsby Norgård 3¹ i Torsby socken, Göteborgs och Bohus län, må säljas till egendomens arrendator Gunnar Olsson för en köpeskillning av 64 100 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

12:o.

Valsta 4² samt Valsta 4²³⁻²⁶ i Örebro län.

Domänstyrelsen (skr. 3/12 1951) hemställer, dels att kronoegendomen ²⁵/₁₀₀ mantal Valsta nr 4 litt. Aa Valsta 4² i Askers socken, Örebro län, skall säljas till egendomens arrendator Erik E. Eriksson, dels ock att de fyra därifrån avstyckade ägotterna Valsta 4²³, 4²⁴, 4²⁵ och 4²⁶ skola säljas till dessas brukare Adolf Carlsson.

Rörande beskaffenheten m. m. av egendomen Valsta 4², i det följande benämnd huvudgården, inhämtas följande.

Egendomen, som är belägen 2 kilometer från Odensbacken, är till den 14 mars 1959 utarrenderad mot en årlig avgäld av 2 900 kronor. Ägora äro förlagda i två skiften, hemskiftet och skogsskiftet. Arealen uppgår till 38,5 hektar tomt, trädgård och åker samt 31,4 hektar skogsmark. Åkerjorden, som är av mycket god beskaffenhet, består av godartad lera och sandmylla. Cirka hälften därav är systemtäckdikad. Hävden är förstklassig.

Byggnaderna äro i gott eller medelgott skick. Manbyggnaden är dock dragig och kall samt i behov av ombyggnad. Arrendatorn äger en i logen inbyggd siloanläggning, den elektriska installationen samt en hydroforanläggning. Ladugården har av arrendatorn försetts med ny inredning med bidrag av kronan allenast för materialkostnaderna.

Egendomen har intill år 1961 andel i Sibbasäckens dikningsföretag. Anuiteten uppgår till 266 kronor 76 öre. Egendomen är vidare delaktig i Askers häradsallmänning. Utdelningen per år uppgår till 45 kronor 50 öre.

Taxeringsvärdet utgör 49 800 kronor jordbruksvärde. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Domänintendenten har i anledning av en av arrendatorn gjord ansökan att få köpa huvudgården förordat att denna skall säljas till honom, därest han är beredd att erlagga en köpeskillning, som kan godtagas av kronan.

Vederbörande *jägmästare* har anfört, att skogsmarken ej är större än att den kan avyttras i händelse andra skäl tala för försäljning av lotten. Samtidigt har jägmästaren emellertid uttalat att det, trots att det knappast vore möjligt att i statlig drift få fullt ekonomiskt utbyte av små skogar, dock närmast vore till nackdel att nu sälja bort delar av en bevakningstrakt, som redan funnes. *Överjägmästaren* har biträtt den uppfattning, som domänintendenten uttalat.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 7 september 1950 saluvärderat egendomen under hänsynstagande till dels nödvändigheten att restaurera manbyggnaden, dels de kostnader arrendatorn fått vidkännas vid nyinredning av ladugården, dels ock kostnaderna för förutberörda dikningsföretag. Hänsyn har däremot icke tagits till att egendomen äger del i häradsallmänning. Saluvärdet har därvid fastställts till 146 100 kronor, varav 65 500 kronor för skog och skogsmark enligt en av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 1 december 1950 fastställd uppskattning.

Lantbruksnämnden har upplyst, att ur de synpunkter, som nämnden har att tillvarata, hinder icke synes möta mot egendomens försäljning till arrendatorn Eriksson.

Domänstyrelsen har med hänsyn till prisutvecklingen på virkesmarknaden låtit omvärdera egendomens skogsmark och skog. Genom beslut av skogstekniska byrån den 22 oktober 1951 har värdet därå fastställts till 45 200 kronor. I beloppet ingår icke en i samband med värderingen medelst färgstämpling utmärkt virkespost om 1 178 m³sk, vilken avses skola undantagas från försäljningen för att sedermera i samband med dennas genomförande antingen erbjudas arrendatorn till då rådande dagspris eller avverkas i domänverkets regi. På grund härav och då det kapitaliserade värdet av utdelningen från häradsallmänningen beräknas kunna bestämmas till 1 200 kronor anser domänstyrelsen egendomens saluvärde böra fastställas till 127 000 kronor. Arrendatorn Eriksson har på förfrågan godkänt detta värde. Egendomen har innehafts av Eriksson sedan år 1944 och dessförinnan av hans fader sedan år 1890. I likhet med domänintendenten och överjägmästaren förordar styrelsen att gården skall säljas till Eriksson, vilken skött densamma väl. Vid försäljningen böra enligt styrelsens mening föreskrivas enahanda villkor som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹ samt därutöver att kronan eller eventuellt köparen av förberörda utstämplade virkespost om 1 178 skogskubikmeter, vilken post icke ingår i försäljningen, förbehålles rätt att behålla posten å rot intill den 1 juni 1953 samt att ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Rörande beskaffenheten m. m. av ägotterna Valsta 4²³, 4²⁴, 4²⁵ och 4²⁶ inhämtas av domänstyrelsens skrivelse och övriga handlingar följande.

Lotterna innehålla arealer om respektive 0,786, 0,8315, 0,818 och 0,81 hektar, allt åker. De bilda ett från huvudgården friliggande skifte, som gränsar till bebyggelsen vid Odensbackens samhälle. Lotterna, vilka sakna byggnader, ha jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 22 april 1938 utbjudits till försäljning under hand men ha hittills icke funnit köpare. Lotterna äro för tiden till den 14 mars 1954 upplåtna på arrende till Adolf Carlsson mot en årlig avgäld av 280 kronor. De sambrukas med den av Carlsson ägda jordbruksfastigheten Valsta 13¹ om 10,785 hektar.

Lotterna ha intill år 1961 andel i Sibbasäckens dikningsföretag med en annuitet uppgående till 39 kronor 7 öre.

Taxeringsvärdet är 3 900 kronor jordbruksvärde.

Domänintendenten har, sedan Carlsson anhållit att få köpa lotterna, uttalat att skäl icke syntes föreligga att motsätta sig Carlssons ansökan, under förutsättning att jämväl huvudgården bleve försäld. Domänintendenten upplyser att lotterna bestå av sankmark, som troligen aldrig kommer att införas med bebyggelsen vid Odensbackens samhälle.

Uppskattningsnämnden har vid nyssberörda förrättning den 7 september 1950 åsatt lotterna ett gemensamt saluvärde av 9 750 kronor.

Lantbruksnämnden har förordat försäljning av lotterna under framhållande av att försäljningen kan betraktas som ändamålsenlig ur arronderingsynpunkt.

På domänstyrelsens förfrågan har *arrendatorn Carlsson* förklarat sig villig att för lotterna erlägga ett pris motsvarande saluvärdet.

I likhet med domänintendenten förordar *domänstyrelsen* att lotterna skola säljas till Carlsson, vilken brukat dem sedan år 1929. Styrelsen erinrar att det lotterna åsatta saluvärdet av 9 750 kronor väsentligt understiger det tidigare saluvärdet å desamma eller 16 230 kronor. Med hänsyn till att sistnämnda saluvärde åsatts under antagande att lotterna kunde nyttjas för bostadsbebyggelse, vilket icke är fallet, har styrelsen emellertid icke funnit anledning till erinran mot den nya värderingen. Lotterna böra enligt styrelsens mening säljas under i tillämpliga delar samma villkor, som föreslagits beträffande huvudgården.

Departementschefen.

Dispositionsförslaget har icke givit mig anledning till erinran. För försäljning av huvudgården är riksdagens medverkan erforderlig. Frågan om försäljning av de avstyckade fyra lotterna torde i samband därmed böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att försäljning må ske av kronoegendomen Valsta 4² i Askers socken, Örebro län, till egendomens arrendator Erik E. Eriksson för en köpeskilling av 127 000 kronor samt av de från egendomen avstyckade ägolorterna Valsta 4^{2a}, 4^{2b}, 4^{2c} och 4^{2d} till arrendatorn av desamma Adolf Carlsson för en köpeskilling av 9 750 kronor, båda försäljningarna på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

13:o.

Björka 2¹ i Örebro län.

Domänstyrelsen (skr. 28/12 1951) hemställer, att kronoegendomen förra kaptensbostället 1 mantal Björka 2¹ i Kumla socken och Hallsbergs köping, Örebro län, skall avyttras sålunda, att huvudgården om 50,9 hektar säljes till egendomens arrendator Harry Karlsson samt återstoden av egendomen om 6,1 hektar säljes till Hallsbergs köping.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomens huvudgård, som är belägen i Kumla socken, 4 kilometer från Kumla stad och 5 kilometer från Hallsbergs järnvägsstation, är till den 14 mars 1952 utarrenderad mot en avgäld av 3 190 kronor för arrendeåret 1951/52. Ett område om cirka 4 kvadratmeter av huvudgården disponeras till år 1999 av Svenska Skifferoljeaktiebolaget för försöksändamål mot en engångsavgäld av 5 kronor. Ett till egendomen hörande, i Hallsbergs köping beläget område, benämnt Södra ängen, är utarrenderat till samma tid och till samme arrendator mot en avgäld av 470 kronor för nämnda arrendeår. Detta område har inkorporerats med köpingen enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 mars 1946. Huvudgården omfattar två skiften innehållande sammanlagt 50,9 hektar, därav 35,4 hektar tomt, trädgård och åker, 6,4 hektar äng,

8 hektar skogsmark samt 1,1 hektar annan mark. Området Södra ängen innehåller 6 hektar åker och 0,1 hektar annan mark. Åkern å hemskiftet består till övervägande del av god lermylla och i övrigt av delvis sandblandad lerbjord. Omkring 20,2 hektar av åkern är täckdikad enligt plan. Till egendomen hör andel i Kumla häradsallmänning, varifrån för år 1950 erhållits en utdelning av 400 kronor.

Åbyggnaderna äro övervägande i gott skick. Ett antal mindre byggnader och den elektriska anläggningen i arbetarbostaden och ekonomibyggnaderna tillhöra arrendatorn. Elektriska ledningar, tillhörande Lantbrukarnas elektriska aktiebolag, äro framdragna över ågorna.

Taxeringsvärdet utgör å huvudgården 57 900 kronor, därav 53 400 kronor jordbruksvärde och 4 500 kronor skogsvärde, samt å området Södra ängen 8 500 kronor jordbruksvärde.

Kommunalnämnden i Hallsbergs köping har den 18 juni 1949 anmält sig som köpare till Södra ängen. Nämnden har därvid framhållit bland annat, att det ställde sig svårt att fastställa någon plan för området, enär avloppet på grund av nivåskillnad icke kunde intagas i befintligt avloppsnät och lång tid kunde komma att förflyta innan exploatering av området bleve aktuell. Köpingen hade emellertid redan nu stort intresse av marken, enär en planerad utfartsväg från lasarettet komme att korsas området och ett Aktiebolaget Hallsbergs tegelbruk tillhörigt lerspår måste omläggas för ernående av skenfri korsning med landsvägen.

Domänintendenten har tillstyrkt köpingens framställning under förutsättning att egendomen i övrigt komme att säljas. Domänintendenten har samtidigt upplyst, att arrendatorn Karlsson förut är ägare av en jordbruksfastighet.

Bostadsstyrelsen har åberopat innehållet i en den 17 september 1949 dagtecknad promemoria, vari anförts bland annat, att någon exploatering av området Södra ängen för bostadsändamål icke kunde ske för det dåvarande på grund av högt grundvattenstånd, att bebyggelse av området torde vara lämplig först sedan nytt avloppssystem utlagts för samhällets norra del samt att marken icke borde åsättas annat värde än jordbruksvärdet.

Uppskattningsnämnden har enligt protokollet vid en den 20 april 1950 börjad och den 10 augusti 1951 avslutad förrättning betonat manbyggnadens förstklassiga skick samt framhållit att åbyggnaderna, vilka avpassats efter egendomens tidigare större jordareal, äro för stora för den jord som nu tillhör egendomen men bli väl avpassade för den areal som kommer att tillhöra arrendatorn, därest han blir ägare till huvudgården. Nämnden har saluvärderat huvudgården till 150 000 kronor, därav 15 500 kronor för skogsmark och skog enligt särskild av domänstyrelsen fastställd värdering samt 30 000 kronor övervärde hos byggnadsbeståndet. Området Södra ängen har värderats till 30 475 kronor. Nämnden har föreslagit, att arrendatorn vid försäljning av Södra ängen till köpingen skall tillförsäkras förhandsrätt till arrende av området i den mån detsamma skall utarrenderas av köpingen.

Lantbruksnämnden har icke haft något att erinra mot försäljning av huvudgården till arrendatorn samt uttalat att hinder att meddela honom förvärvstillstånd icke torde föreligga. Nämnden har slutligen under fram-

hållande av sin kännedom om de lokala förhållandena ansett sig böra tillstyrka köpingens förvärv av Södra ängen.

Vederbörande *jägmästare* har anfört, att det med hänsyn till skogsmarkens ringa omfattning ur skogsförvaltningens synpunkt har mindre betydelse om egendomen säljes eller behålles i kronans ägo. Han tillstyrker emellertid uppskattningsnämndens förslag.

Överjägmästaren har ansett, att egendomen bör säljas.

Efter erhållen del av försäljningsförslaget ha *kommunalfullmäktige* i köpingen på förslag av kommunalnämnden beslutat inköpa Södra ängen på föreslagna villkor.

Domänstyrelsen har anmärkt, att uppskattningsnämnden förbisett att egendomen har andel i Kumla häradsallmänning. Värdet å nämnda andel har styrelsen beräknat till 13 300 kronor. Värdet å skogen har styrelsen funnit skäligt nedsätta till 11 500 kronor, enär man med hänsyn till den ringa skogsarealen icke kan räkna med ett engångsuttag utan endast med ett avkastningsvärde. Till följd härav bör saluvärdet å huvudgården enligt styrelsens mening fastställas till $(134\,500 + 11\,500 + 13\,300 =)$ 159 300 kronor, vilket värde arrendatorn Karlsson efter förhandlingar accepterat. Styrelsen har vidare framhållit, att egendomen icke upptagits i förteckning över kronoegendomar, som ansetts böra behållas i kronans ägo. Under erinran att egendomen brukats av arrendatorn Karlsson sedan år 1934 och dessförinnan av hans fader sedan år 1919 tillstyrker styrelsen att huvudgården skall säljas till arrendatorn för 159 300 kronor samt att området Södra ängen skall säljas till Hallsbergs köping för 30 475 kronor. Vid försäljningen av lotterna böra enligt styrelsens mening föreskrivas i tillämpliga delar enahanda villkor som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1^a samt därutöver beträffande *huvudgården* att köparen respekterar ett mellan domänstyrelsen och Svenska Skifferoljeaktiebolaget träffat, den 3 och 17 februari 1950 dagtecknat nyttjanderättsavtal angående ett för försöksändamål upplåtet område om cirka 4 kvadratmeter, samt beträffande *området* att egendomens arrendator förbehålles rätt att i första hand få av köpingen arrendera området i den mån detsamma icke behöver tagas i anspråk för köpingens egna ändamål.

Departementschefen.

Försäljningsförslaget föranleder icke erinran från min sida. För försäljning av huvudgården är riksdagens medverkan erforderlig. Frågan om försäljning av området om 6,1 hektar torde i samband därmed böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Björka 2^a i Kumla socken och Hallsbergs köping, Örebro län, skall avyttras sålunda, att huvudgården om 50,9 hektar säljes till egendomens arrendator Harry Karlsson för en köpeskilling av 159 300 kronor samt att området Södra ängen om 6,1 hektar skall säljas till Halls-

bergs köping för en köpeskilling av 30 475 kronor, båda lotterna på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

14:o.

Kronoparken Laxå i Örebro län.

Domänstyrelsen (skr. 7/1 1952) hemställer, att av fastigheten Lindåsen 1^a under kronoparken Laxå i Laxå köping, Örebro län, skola säljas två områden om tillhopa 1,3166 hektar till Elektriska svetsningsaktiebolaget för en köpeskilling av 100 000 kronor och på villkor i övrigt som angivits i ett rörande försäljningen upprättat förslag till köpekontrakt.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

Sedan bolaget hos domänstyrelsen anhållit att för industriändamål få inköpa vissa områden av kronoparken Laxå har på uppdrag av styrelsen skogstaxatorn Anton Hellström verkställt värdering av salulotten. Denna består av två områden, vilka närmare utmärkts å en av distriktslantmätaren Harry Näslund under åren 1950—51 upprättad karta. Områdena äro belägna utmed allmänna vägen Laxå—Svartå, det ena 500 meter och det andra en kilometer från Laxå järnvägsstation. Det närmast stationen liggande området är beläget helt inom mark tillhörande bolaget. Det andra området gränsar i väster till kronoparken Laxå och omgives på övriga sidor av bolaget tillhörig mark. Enligt upplysning av länsarkitekten äro områdena belägna inom område, som i blivande stadsplan är avsett att avsättas till industriområde.

Å områdena finnas tre bostadshus inrymmande tillsammans två lägenheter om två rum och kök samt åtta lägenheter om ett rum och kök. De användas av reviret till arbetarbostäder. Dessutom finnas fyra uthus. Byggnaderna äro gamla och tarva omfattande reparationer.

Bolaget har genom sitt dotterbolag, Laxå tomt- och byggnadsaktieblag, förbundit sig att, därest köpet kommer till stånd, till kronan försälja en välbelägen tomt i köpingen i och för uppförande av nya arbetarbostäder.

Domänstyrelsens byggnadskontor har uppskattat värdet av de tre boningshusen till sammanlagt 101 400 kronor, vilket värde beräknats såsom skillnaden mellan å ena sidan kostnaden för nybyggnad av boningshusen och å andra sidan kostnaden för ombyggnad och modernisering av de befintliga boningshusen. Värdet av uthusen har beräknats till 6 800 kronor och markvärdet till 13 166 kronor. Sammanlagda värdet utgör alltså 121 366 kronor, som avrundats till 120 000 kronor. Efter underhandlingar med bolaget har köpeskillingen överenskommit till 100 000 kronor.

För försäljningen har i förslaget till köpekontrakt stadgats följande bestämmelser.

Områdena försäljas i vid tillträdesdagen befintligt skick. Såsom tillträdesdag skall anses den 1 juli 1952, då köparen har att av köpeskillingen erlägga 50 000 kronor kontant till domänstyrelsen. Återstående del av köpeskillingen erlägges likaledes kontant till domänstyrelsen den dag dispositionsrätten till å områdena befintliga byggnader överlämnas till bolaget. Områdena överlåtas fria från penninginteckningar. Köparen är skyldig ombesörja att påbörjad förrättning för områdenas avstyckning för sammanlägg-

ning med köparen tillhöriga, områdena angränsande fastigheter fullföljes. Parterna äro skyldiga tåla de jämkningar i områdenas areal, gränser och eljest, vilka kunna komma att bestämmas vid områdenas avstyckning. Köparen betalar samtliga å områdena belöpande skatter och onera ävensom kostnaderna för avstyckning och sammanläggning samt lagfart och övriga med köpet förenade utgifter i den mån de belöpa på tiden fr. o. m. den dag dispositionsrätten till å områdena befintliga byggnader överlämnats till köparen. I köpet ingå ej andra å saluområdena befintliga byggnader och anläggningar än sådana, som tillhöra domänverket. Å områdena befintliga byggnader skola fritt disponeras av domänverket intill dess fastigheten Bjursnäs 1¹⁴⁸ i Laxå köping genom domänverkets försorg blivit bebyggd med boningshus och lägenheterna där äro fullt färdiga att tagas i bruk, dock begränsas denna dispositionsrätt till längst den 31 december 1953. Kronan bestrider under nämnda tid alla kostnader för byggnadernas underhåll och drift. Köparen är skyldig ensam svara för uppförande och underhåll av stängsel i gränsen mellan de försålda områdena och kronans mark. Innehavare av över områdena med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att behålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av reparation, förändring eller tillsyn av ledningar.

Bostadsstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra emot det föreslagna markpriset.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha tillstyrkt försäljning av områdena.

Domänstyrelsen har med hänsyn till fördelen av att erhålla nya byggnader ansett sig böra godtaga köpeskillingsbeloppet. Styrelsen framhåller vidare att köpeskillingen för den fastighet kronan skall inköpa av bolaget med hänsyn till dennas belägenhet måste anses vara för kronan mycket förmånlig.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot försäljningsförslaget och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av fastigheten Lindåsen 1¹ i Laxå köping, Örebro län, förenämnda två områden med en areal av tillsammans 1,3166 hektar må säljas till Elektriska Svetsningsaktiebolaget för en köpeskillning av 100 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnas angivna i förberörda förslag till köpekontrakt.

15:o.

Fläcksta 1¹ och 2¹ i Västmanlands län.

Domänstyrelsen (skr. 3/12 1951) hemställer, att kronoegendomen förra löjtnantsbostället 1 mantal Fläcksta 1¹ och 2¹ i Hubbo socken, Västmanlands län, skall säljas till egendomens arrendator E. Th. Pettersson.

Om egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen, som är belägen 7 kilometer från Tillberga järnvägsstation och 13 kilometer från Västerås, är till den 14 mars 1952 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1950/51 utgick med 2 967 kronor 36 öre. Ägora, som äro utlagda i ett skifte, innehålla en areal av 98,1 hektar, därav 42,3 hektar tomt och åker, 0,2 hektar äng, 53,8 hektar backar och skogsmark och 1,8 hektar impediment. Åkern, varav cirka 23 hektar är täckdikad enligt plan, består av god lermylla med i östra delarna fattigare och i de södra delarna rikligare humusinblandning. Arronderingen är i stort sett fördelaktig.

Av kronans byggnader är mangårdsbyggnaden moderniserad 1944. Logen, nybyggd 1938, är i utmärkt skick. Ladugården däremot är mycket dålig. Bostad för gift arbetare saknas. Egendomens arrendator äger ett magasin i utmärkt skick, den elektriska installationen och vissa andra anläggningar. Elektriska ledningar, tillhörande Hubbo—Tillberga elektriska distributionsförening, äro framdragna över ägora.

Egendomen har del i Siende häradsallmänning och i Aberga dikningsföretag år 1927. Årliga amorteringen och räntan å beviljat statslån för nämnda företag utgör 120 kronor 16 öre till och med år 1960 och 109 kronor 25 öre år 1961.

Taxeringsvärdet utgör 56 800 kronor, varav 43 300 kronor jordbruksvärde och 13 500 kronor skogsvärde. Brandförsäkringsbeloppet för kronans hus utgör sammanlagt 87 500 kronor.

Uppskattningsnämnden har vid en den 21 augusti 1950 börjad och den 10 juli 1951 avslutad förrättning uttalat att, därest egendomen ånyo skall utarrenderas, erfordras ny ladugård och bostad för gift arbetare måste inordningställas. Då dessa byggnadsarbeten bli förhållandevis dyrbara, har nämnden förordat egendomens försäljning. Nämnden har vitsordat, att arrendatorn Pettersson väl skött egendomen. Under hänsynstagande till nödvändigheten att uppföra ny ladugård och iordningställa arbetarbostad för gift personal samt värdet av de byggnader och anläggningar, som ägas av arrendatorn, har nämnden saluvärderat egendomen till 98 500 kronor. Därav utgöra 60 100 kronor värdet av skog och skogsmark enligt en av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 6 oktober 1950 fastställd värdering.

Lantbruksnämnden har efter verkställd undersökning funnit att mark från egendomen icke erfordras i rationaliseringssyfte.

Vederbörande *jägmästare* har ej haft något att erinra mot uppskattningsförslaget. *Överjägmästaren* har tillstyrkt egendomens försäljning.

Domänstyrelsen har med hänsyn till prisutvecklingen på virkesmarknaden efter uppskattningstillfället låtit omvärdera egendomens skogsmark och skog samt genom beslut den 22 oktober 1951 fastställt värdet där till 68 900 kronor. I beloppet har icke inräknats värdet av en i samband med värderingen utstämplad virkespost om 526 m³sk, vilken avses skola undantagas från försäljningen av egendomen för att senare i samband med försäljningens genomförande i första hand erbjudas arrendatorn till då rådande dagspris eller eljest avverkas i domänverkets regi. Med iakttagande av angivna omvärdering av skog och skogsmark anser styrelsen egendomens saluvärde böra bestämmas till 107 300 kronor. *Arrendatorn* har på tillfrågan av styrelsen godkänt detta värde samt förklarat sig villig köpa även nämnda vir-

kespost. Styrelsen meddelar vidare, att arrendatorn brukat egendomen sedan år 1916 och att den dessförinnan innehafts av hans fader sedan år 1902. Styrelsen tillstyrker vid sådant förhållande, att egendomen säljes till arrendatorn som, enligt vad styrelsen under hand inhämtat, förut icke är ägare av någon jordbruksfastighet. Försäljningen bör enligt styrelsen ske på samma villkor, som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1^a, samt därjämte att kronan eller eventuell köpare av förberörda utstämplade virkespost om 526 skogskubikmeter, vilken icke ingår i försäljningen, förbehålles rätt att behålla posten å rot intill den 1 juni 1953 samt att ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 1 mantal Fläcksta 1^a och 2^a i Hubbo socken, Västmanlands län, må säljas till egendomens arrendator E. Th. Pettersson för en köpeskilling av 107 300 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

16:o.

Östjädra 2^a i Västmanlands län.

Domänstyrelsen (skr. 3/12 1951) hemställer, att kronoegendomen förra kompanichefsbostället 1 mantal Östjädra 2^a i Dingtuna socken, Västmanlands län, skall säljas till egendomens arrendator Birger Ekbohm.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. meddelas följande.

Egendomen som är belägen 13 kilometer från Västerås och 2 kilometer från Dingtuna järnvägsstation, är till den 14 mars 1957 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1950/51 utgick med 2 689 kronor 13 öre. Ägorna äro utlagda i ett skifte och innehålla 86,3 hektar, därav 43 hektar tomt och åker, 1,5 hektar äng, 39,8 hektar skogsmark och 2 hektar annan avrösningsjord. Åkern består av tämligen styv, delvis stenbunden lerjord. Den är till större delen täckdikad.

Av åbyggnaderna äro ekonomihusen gamla och i mindre gott skick. Ladugård och stall behöva nybyggas. Manbyggnaden och arbetarbostaden äro i behov av modernisering. Den elektriska anläggningen tillhör arrendatorn. Elektriska ledningar, tillhörande Älvkarleby kraftverk och Dingtuna elektriska distributionsförening, äro framdragna över ägorna.

Egendomen har del i Ellberga-Västjädra dikningsföretag 1950 och i Tuhundra häradsallmänning.

Taxeringsvärdet utgör 63 800 kronor, därav 41 900 kronor jordbruksvärde och 21 900 kronor skogsvärde.

Domänintendenten har med hänsyn till byggnadernas tillstånd och för domänverket rådande investeringsbegränsning tillstyrkt en av arrendatorn gjord ansökan att få köpa egendomen.

Vederbörande jägmästare har ur skoglig synpunkt avstyrkt försäljning av egendomen. Överjägmästaren har anfört, att anledning icke finnes till försäljning av egendomen om frågan skall ses enbart ur skogens synpunkt, men att av de skäl, som domänintendenten anfört, försäljning till arrendatorn måste förordas, om skälig köpeskilling kan ernås med hänsyn till skogskapitalet.

Uppskattningsnämnden har vid en den 5 september 1950 börjad och den 10 juli 1951 avslutad förrättning saluvärderat egendomen under hänsynstagande till dels kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten och förut nämnda dikningsföretag, dels rivningsvärdet av befintliga ekonomihus och dels arrendatorns ansvarighet för husrötebrister. Nämnden har därvid funnit saluvärdet böra fastställas till 105 800 kronor. Därav utgöra 57 800 kronor värdet av skog och skogsmark enligt av domänstyrelsens skogstekniska byrå den 6 oktober 1950 fastställd värdering.

Lantbruksnämnden har uttalat att egendomen ej kan anses erforderlig för yttre rationalisering samt att enligt jordförvärvslagen hinder ej torde möta för arrendatorn Ekbom att förvärva egendomen.

Domänstyrelsen har med hänsyn till prisutvecklingen på virkesmarknaden efter uppskattningstillfället låtit omvärdera egendomens skogsmark och skog samt genom beslut den 22 oktober 1951 fastställt värdet därå till 44 000 kronor. I beloppet ingår icke en i samband med värderingen utstämplad virkespost om 1 067 m³sk, vilken avses skola undantagas från försäljningen för att senare i samband med försäljningens genomförande antingen erbjudas arrendatorn till då rådande dagspris eller avverkas i domänverkets regi. Med iakttagande av nämnda omvärdering av skog och skogsmark anser styrelsen egendomens saluvärde böra bestämmas till 92 000 kronor. Arrendatorn har på förfrågan av styrelsen godkänt detta värde och därjämte förklarat sig villig inköpa även nämnda rotpost. Styrelsen meddelar vidare, att egendomen innehafts av arrendatorn Ekbom sedan år 1943 och dessförinnan av hans fader sedan år 1916, samt förordar i likhet med domänintendenten och överjägmästaren att egendomen skall säljas till arrendatorn. Vid försäljningen böra enligt styrelsen föreskrivas enahanda villkor, som under punkt 1 föreslagits för försäljning av kronoegendomen Jäleby 1¹, samt därjämte följande.

Kronan eller eventuell köpare av förberörda utstämplade virkespost om 1 067 skogskubikmeter, vilken icke ingår i försäljningen, förbehålles rätt att behålla posten å rot intill den 1 juni 1953 samt att ha virket kvarliggande högst ett år därefter.

Det skall åligga Ekbom såsom ägare av egendomen att gentemot vattenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten Söderfors 1² i Älvkarleby socken lämna medgivanden och ikläda sig förpliktelser av följande innehåll. Vattenfallsstyrelsen skall äga att kostnadsfritt för all framtid ha en över egendomen framdragen elektrisk ledning. Mot att ersätta skada som därav må uppkomma äger styrelsen att borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar; dessa skola sedan såsom tillhörande markägaren tillvaratagas av denne. Vattenfallsstyrelsens personal skall äga obehindrat tillträde till egendomen för ledningens tillsyn, under-

håll och reparation. Till säkerhet för nämnda rättigheter må inteckning meddelas i egendomen. Intill dess sådan inteckning meddelats, skall ägaren av egendomen vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll.

Departementschefen.

Biträdande försäljningsförslaget hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Östjädra 2ⁱ i Dingtuna socken, Västmanlands län, må säljas till egendomens arrendator Birger Ekbohm för en köpeskilling av 92 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

17:o.

Kronoparken Björnsjö 1^a m. m. i Västernorrlands län.

I skrivelse den 27 januari 1951 hemställer *domänstyrelsen*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ett byte av markområden mellan å ena sidan kronan samt å andra sidan Mo och Domsjö Aktiebolag ävensom Gideå och Husums aktiebolag må äga rum i den utsträckning och på de villkor, som finnas angivna i ett den 11 i samma månad dagtecknat bytesavtal, samt att därvid befrielse må erhållas för båda parter från taxering för inkomst genom avyttring av växande skog på grund av avtalet samt för bolagen från erläggande av stämpelavgift. Styrelsen hemställer vidare att Kungl. Maj:t, därest framställningen om bytet bifalles, måtte uppdraga åt styrelsen att ombesörja de för bytesavtalets fullgörande erforderliga åtgärderna ävensom förordna, att de områden, som genom bytet tillfalla kronan, skola av skogsförvaltningen omhändertagas för att förvaltas enligt de grunder som gälla för förvaltning av kronoparker.

Bytesavtalet är av följande lydelse.

Mellan Kungl. Domänstyrelsen å kronans vägnar, här nedan kallad kronan, och Mo och Domsjö Aktiebolag och Gideå och Husums Aktiebolag, här nedan kallade bolagen, har denna dag följande bytesavtal träffats. Avtalet gäller dock endast under följande förutsättningar, nämligen:

- a) Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande av avtalet.
- b) Tillstånd för bolagen att förvärva här nedan under § 4 angivna fastigheter och områden.
- c) Frihet för båda parter från taxering för inkomst genom avyttring av växande skog på grund av avtalet samt frihet för bolagen från erläggande av stämpelavgift.

§ 1. Mo och Domsjö Aktiebolag överlåter till kronan följande i Anundsjö socken, Västernorrlands län, belägna fastigheter och områden, nämligen dels fastigheterna 6 ³/₈ seland Knäsjö 1^a, 3 seland Sanna 1^a och 1 seland Sanna 1^a,

dels å bilagda utdrag från lantmäterikartan (Bil. A¹) med röd kantfärg och grön tvärstreckning utmärkta område om ca 853 hektar landareal av 23 ³/₈ seland Tällmo Södra 1^a.

Gideå och Husums Aktiebolag överlåter till kronan följande i Västernorrlands län belägna fastigheter och områden, nämligen: I Anundsjö socken: dels fastigheterna 13 seland Kalvbäcken 1², 15 ¹/₄ seland Lägsta 1² och 3 ¹/₂ seland Svartsjö 1², dels å bilagda utdrag från lantmäterikartan (Bil. B¹) med röd kantfärg och grön tvärstreckning utmärkta område om ca 291 hektar landareal av 10 ⁵/₁₆ seland Stavsro 1⁵ samt i Björna socken följande å bilagda utdrag från lantmäterikartan (Bil. C¹) med röd kantfärg och grön tvärstreckning utmärkta område om ca 262 hektar landareal av 3 ¹/₃ seland Locksta 1⁴.

Å bilagorna A—C angivna områden skola genom avstyckning fränskiljas i bolagets ägo kvarvarande fastigheter. Därvid skall gälla att med de avstyckade områdena icke skall följa någon rätt till andel i samfälligheter och ej heller rätt till vattenområde, där så icke erfordras av lantmäteritek-niska skäl.

Med de avstyckade områdena skall följa rätt att för framforsling av skogsprodukter taga väg över stamfastigheternas mark ävensom rätt att utnyttja stamfastigheterna eventuellt tillkommande rätt att för samma ändamål taga väg över skifteslagens övriga fastigheter.

§ 2. Kronan övertager mot överenskommet vederlag bolagens skyldigheter i fråga om de rättigheter till vedbrand och mulbeta m. m., som tillkomma i bilagda förteckning angivna personer (Bil. D¹). Bolagen svara för att ifrå-gavarande rättigheter icke ha karaktären av servitut ävensom att de fastig-heter och de områden, som till kronan överlätas, ej heller i övrigt besväräs av servitut.

§ 3. I § 1 angivna fastigheter och områden överlätas av bolagen fria från gravationer och åligger det bolagen att senast 6 månader efter det samtliga områden genom avstyckning blivit fränskilda med gravationsbevis styrka friheten från in-teckningar.

§ 4. Kronan överlåter till Mo och Domsjö Aktiebolag

dels kronoparken Björnsjö 1¹,

dels följande å bilagda tre utdrag från lantmäterikartan (Bil. E¹ och F¹) med grön kantfärg och röd tvärstreckning utmärkta områden, nämligen:

ett område om ca 1 006 hektar landareal av kronoparken Tällsjömarken 1¹ (Bil. E¹),

ett område om ca 1 197 hektar landareal av kronoparken Selsta 1¹ (Bil. F¹ och F²)¹,

allt i Anundsjö socken, Västernorrlands län.

Kronan överlåter till Gideå och Husums Aktiebolag

dels följande kronoparker, nämligen: Nyåker 1¹ i Björna socken, Väster-norrlands län, Herrbergskullen 1¹ i Trehörningsjö socken, Västernorrlands län,

dels följande å bilagda två utdrag från lantmäterikartan (Bil. G¹ och H¹) med grön kantfärg och röd tvärsträckning utmärkta områden inom Anund-sjö socken, Västernorrlands län, nämligen: ett område om ca 480 hektar landareal av kronoparken Röd-vattensmarken 1¹ (Bil. G), ett område om ca 182 hektar landareal av kronoparken Anundsjö östra 2¹ (Bil. H).

Å bilagorna E—H angivna områden skola genom avstyckning fränskiljas i kronans ägo kvarvarande fastigheter. Därvid skall gälla att med de avstyckade områdena icke skall följa någon rätt till andel i samfälligheter och ej heller rätt till vattenområde, där så icke erfordras av lantmäteritek-niska skäl.

Med de avstyckade områdena skall följa rätt att för framforsling av skogsprodukter taga väg över stamfastigheternas mark ävensom rätt att ut-

¹ Här utesluten.

nyttja den stamfastigheterna tillkommande rätten att för samma ändamål taga väg över skifteslagens övriga fastigheter.

§ 5. I § 4 angivna fastigheter och områden överlätas av kronan fria från gravationer fränsett dem, som framgå av bilagda avtal, bilaga J¹.

§ 6. I skogen kvarliggande upphuggna virkesprodukter skola vara bortforslade senast den 1 juli 1952.

§ 7. Som mellangift erlägger Mo och Domsjö AB vid tillträdet kontant till kronan ett belopp av 42 023 kronor enligt här bilagda kontokurant, bilaga K¹.

§ 8. I bytet ingå inga andra än kronan och bolagen tillhöriga å bytesområdena befintliga byggnader och anläggningar.

§ 9. Kronan och bolagen förbinda sig att intill tillträdesdagen icke avverka skog å bytesområdena.

§ 10. På tiden från och med tillträdesdagen å respektive bytesområde belöpande arrenden eller andra avgälder skola, evad de utgå kontant eller in natura, tillfalla den tillträdande.

§ 11. Kronan och bolagen skola å ömse sidor svara för alla å respektive bytesområde intill tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär. Från och med tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär skola gäldas för kronans bytesområde av bolagen och för bolagens bytesområde av kronan.

§ 12. Kostnaderna för avstyckning skola bestridas av kronan och bolagen var för sig för de områden, de lämna i bytet. Lagfartskostnaderna för vad kronan och bolagen förvärvat betalas av var och en för sig.

§ 13. Fastigheterna tillträdas den 1 juli 1951 och avlämnas då i befintligt skick.

Efter det domänstyrelsens framställning gjorts har frågan om befrielse från inkomstskatt av styrelsen och bolagen underställtts riksskattenämndens prövning. Sedan riksskattenämnden meddelat besked beträffande de skatterättsliga konsekvenserna av markbytet, har styrelsen med skrivelse den 19 december 1951 överlämnat ett den 18 i samma månad dagtecknat tillägg till förberörda bytesavtal. Enligt detta tillägg ha styrelsen och bolagen överenskommit att befrielse från inkomstskatt och stämpelavgift ej längre skall utgöra förutsättning för markbytet. I tilläggsavtalet beröres vidare den situation, som uppstått genom att fastigheterna icke, på sätt stadgats i § 13 i bytesavtalet, kunnat avlämnas respektive tillträdas den 1 juli 1951. I tilläggsavtalet föreskrives härom att den 1 juli 1951 likväl skall anses såsom tillträdesdag samt att parterna å de likvider, som enligt bytesavtalet skulle ha fullgjorts nämnda dag, skola erlägga ränta efter 3 procent om året från sagda dag tills betalning sker.

I skrivelsen den 27 januari 1951 har *domänstyrelsen* inledningsvis anfört följande.

Frågan om byte av mark mellan kronan och enskilda uppkommer tid efter annan. I de flesta fall har det varit skogsbolag som tagit initiativ i frågan och som till domänstyrelsen framlagt förslag om markbyten. De väckta förslagen ha i regel icke kunnat realiseras och de ifrågasatta markbytena ha sålunda i de flesta fall icke kommit till stånd beroende på ett flertal orsaker. Sålunda har det för kronan som ägare till i genomsnitt högre bestockade marker icke tett sig lockande att byta dessa marker mot sämre be-

¹ Här utesluten.

stockade. Härtill har givetvis bidragit att i tider med fortskridande penningvärdesförsämring det även för kronan ansetts förmånligast att i möjligaste mån ha tillgångarna placerade i realvärden. Vidare ha byten av mark omöjliggjorts eller försvårats genom att parterna icke kunnat enas om värderingsprinciperna vid bytet. Därjämte ha som hindrande orsak bidragit för bytet många gånger nödvändiga omfattande utredningar och stora kostnader för uppskattning och värdering m. m. Slutligen har förekomst av mulbetes- och skogsfångstservitut ävensom vissa bestämmelser på beskattningens område medverkat till att framkomna förslag om markbyten icke kunnat genomföras.

Styrelsen erinrar härefter om att norrlandskommittén i olika sammanhang understrukit det angelägna i att arronderingsförhållandena i Norrland förbättras samt anför vidare.

Styrelsen finner i likhet med norrlandskommittén det angeläget att arronderingsförhållandena förbättras; detta gäller icke enbart i Norrland utan även i andra delar av landet. För att skapa möjligheter för bedrivande av en aktiv arronderingspolitik har styrelsen velat närmare undersöka på vad sätt de föreliggande, nyss skisserade svårigheterna för åstadkommande av markbyten lämpligen skulle kunna bemästras. Då Mo och Domsjö AB förklarat sig även vara intresserat av en dylik undersökning, igångsatte styrelsen och detta bolag år 1948 gemensamt en utredning för ett markbyte mellan parterna, vilket byte avsågs att få karaktär av ett försöksbyte. Till en början medtogos därvid vissa av parternas fastigheter inom Fredrika och Åsele socknar av Västerbottens län samt inom Anundsjö socken av Västernorrlands län. Redan på ett tidigt stadium visade det sig dock att bytet icke kunde erhålla den sålunda planlagda omfattningen, med hänsyn till att i bytet icke kunde ingå kronoparker varå funnes skogstorp, odlingslägenheter och kronatorp. Oaktat bolaget förklarade sig villigt att övertaga kronans skyldigheter mot lägenhetsinnehavarna ville dessa icke frivilligt godkänna ett dylikt överförande av kronans skyldigheter till bolaget. Parterna voro överens om att vid sådant förhållande borde i detta fall vid bytet icke medtagas kronoparker varå funnes sådana lägenheter. Skola rationella markbyten i fortsättningen kunna genomföras i Norrland kan dock enligt styrelsens åsikt en dylik vägran från ifrågavarande lägenhetsinnehavare icke få utgöra hinder för ett genomförande av byten.

Innan taxerings- och utredningsarbetet igångsattes enades parterna som allmän princip för bytet bl. a. om att de båda bytesområdena skulle avpassas så, att de ägde samma avkastningsförmåga (produktion, beräknad med ledning av areal och bonitet) samt vara likvärdiga ur avsettnings-, belägenhets- och bonitetssynpunkt. Värderingsnormerna borde även vara på förhand fastställda innan värderingen verkställdes. Parterna träffade därvid överenskommelse om de förutsättningar som skulle ligga till grund för värdeberäkningen. På uppdrag av parterna utarbetades sedan värderingsnormerna av professorn vid statens skogsforskningsinstitut E. Hagberg. Insamlandet av taxeringsmaterialet i fältet verkställdes genom domänverkets tjänstemän medan däremot bearbetningen av materialet och värdeberäkningen skedde genom statens skogsforskningsinstitut.

När resultatet av taxeringen och värdeberäkningen förelåg visade sig skillnaden i markens bonitet vara obetydlig. Genom en avsevärt större bestockning i medeltal för kronans bytesområden än för bolagets blev dock skillnaden i värde så stor att parterna icke kunde överenskomma om genomförandet av bytet i då planerad omfattning. Man enades då om att söka

genomföra bytet i begränsad omfattning avseende huvudsakligen fastigheter inom Anundsjö socken av Västernorrlands län. Efter viss verkställd komplettering av taxeringsarbetet och av den ändrade omfattningen föranledd omvärdering av parternas bytesområden kunde enighet uppnås om bytets genomförande i den omfattning bytesavtalet anger.

Rörande bytet inhämtas av handlingarna i huvudsak följande.

Bytesområdena finnas närmare angivna i bytesavtalet och å därtill fogade utdrag ur lantmäterikarta ävensom å utdrag av generalstabskarta. De äro belägna inom Anundsjö, Björna och Trehörningsjö socknar, Västernorrlands län.

Arealer, virkesförråd och ideal medelbonitet ha uppskattats till:

Bytesområde	Skogsmark ha	Impedi- ment ha	Inägor ha	Summa landareal ha	Virkesförråd å skogsmark		Ideal medel- bonitet m ³ sk
					Tot. m ³ sk	m ³ sk/ ha	
kronans	3 686	566	3	4 255	213 550	57·9	3·19
bolagens	3 983	960	1	4 944	2·5 609	51·6	3·05

Den verkställda värdeberäkningen utvisar i sammandrag följande:

Bytesområde	Produktions- förmåga m ³ sk	Markvärde kronor	Skogsvärde kronor	Summa mark- och skogsvärde kronor	Värde av björk och asp kronor	Kultur- kostnad kronor
kronans	11 770	281 350	934 100	1 215 450	66 230	99 615
bolagens	12 149	264 900	804 830	1 069 730	52 920	94 345
Differens	- 379	+ 16 450	+ 129 270	+ 145 720	+ 13 310	5 270

Enligt förslaget är sålunda skogsmarkens beräknade avkastningsförmåga i det närmaste lika stor för båda parternas områden. Dock föreligger en värdeskillnad av icke oväsentlig storleksordning. Efter förhandlingar ha parterna enats om reglering av värdeskillnaden på följande sätt:

Skillnaden i markvärde, i värdet av björk och asp samt i kulturkostnad, sammanlagt (16 450 + 13 310 - 5 270 =) 24 490 kronor, skola enligt överenskommelsen bolagen kontant erlägga till kronan.

Skillnaden i skogsvärde har enligt överenskommelsen evalverats i kubikmeter med tillhjälp av den vid taxeringen utförda provstämplingen, varigenom erhållits den virkeskvantitet rå barrskog, fördelad på träslag och dimensionsklasser, som motsvarar den uppkomna värdeskillnaden, erhållen enligt de för bytet överenskomna värderingsnormerna. Domänstyrelsen har träffat avtal om upplåtelse till bolaget av en avverkningsrätt omfattande den på så sätt beräknade kubikmassan uppgående till 18 283 m³sk. Genom detta förfarande ha bytesområdena gjorts likvärdiga även beträffande skogsvärdet. Då den beräknade avverkningsrätten representerar en relativt stor kvantitet — som därest ifrågavarande skog skulle kvarbliva i kronans ägo icke i sin helhet skulle uttagas på ett enda år — har styrelsen ansett skäligt och principiellt riktigt att vid åsättandet av värde på avverkningsrätten kvantiteten beräknas komma att uttagas på ett visst antal år. Parterna ha därvid enats om en fördelning av kvantiteten på fem år och att endast en femtedel

av angivna kvantitet skall åsättas dagspris. Beloppet skall erläggas till kronan vid bytesområdenas tillträddande. Under vart och ett av följande fyra år skall erläggas samma belopp jämkat med hänsyn till ändringar i bruttopris- och omkostnadsindex, varvid överenskommelse även träffats rörande beräkningen av dessa index. På dessa fyra senare årsbelopp skall bolaget erlägga 3 procent enkel ränta.

Som mellangift för bytet skall Mo och Domsjö AB vid tillträdet av bytesområdena kontant till kronan erlägga ett belopp av 42 023 kronor, avseende dels nämnda skillnad i markvärde m. m., dels ersättning för kronans övertagande av bolagets skyldigheter i fråga om rättigheter till vedbrand och mulbete m. m., dels ersättning för vissa kojor som kronan i samband med bytet överlåter till bolagen, dels ock kapitaliserat värde av skillnaden i beräknad bortaliggningsersättning m. m. Kostnaderna för avstyckning skola bestridas av kronan och bolagen var för sig för de områden de lämna i bytet. Lagfartskostnaderna för vad kronan och bolagen förvärva skola betalas av var och en för sig.

Överlantmätaren har meddelat, att ur fastighetsbildningssynpunkt hinder icke synes möta för ett genomförande av bytesavtalet.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha tillstyrkt bytet.

Jämväl *domänstyrelsen* tillstyrker bytet på de föreslagna villkoren. Styrelsen erinrar särskilt om att avtalet, såsom tidigare angivits, gäller endast under förutsättning — förutom av godkännande av Kungl. Maj:t och riksdagen — att tillstånd lämnas bolagen att förvärva ifrågavarande i kronans bytesområde ingående fastigheter och områden.

Departementschefen.

Ändamålet med ifrågavarande markbyte är att förbättra arronderingsförhållandena inom såväl kronans som bolagens marker. Jag tillstyrker därför att markbytet må äga rum. Enligt bytesförslaget ha bytesområdena avpassats så att skogsmarkens beräknade avkastningsförmåga är i det närmaste likvärdig. Vad angår mark- och skogsvärdena förete dessa en värdeskillnad till förmån för kronan av 24 490 respektive 129 270 kronor. Skillnaden i markvärde jämte ersättning för kojor m. m., tillhopa (24 490 + 17 533 =) 42 023 kronor, skola bolagen vid tillträdet kontant erlägga till kronan. Skillnaden i skogsvärde har utjämnats genom upplåtelse till bolagen av viss avverkningsrätt, vilken skall uttagas under en femårsperiod med en femtedel årligen. Härigenom ha sålunda bytesområdena gjorts likvärdiga även beträffande skogsvärdet. Vad sålunda och i övrigt avtalats har icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett byte av markområden mellan å ena sidan kronan och å andra sidan Mo och Domsjö Aktiebolag samt Gideå och Husums Aktiebolag må äga rum i den utsträckning och på de villkor, som finnas angivna i förberörda den 11 januari 1951 dagtecknade bytesavtal med däri genom tilläggsavtal av den 18 december samma år gjorda ändringar.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—17:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.